

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czime alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DIJA: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 6 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 3 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt 50 kr, $\frac{1}{6}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árszámítás adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

Az országos ev. ref. lelkészi gyámintézetről.

Évek óta érezzük, hogy a magyar ev. ref. egyház egyik legsürgősebb teendője, az országos ev. ref. papi gyám- és nyugdíjintézet megalkotása. Természetes hát, hogy az erre vonatkozó tervezetet nehezen vártuk, s midőn az megjelent, sietünk arról nézetünket, véleményünket, bírálatunkat elmondani. Valahányszor ezeket olvasom, mindig fülemben cseng az a találó megjegyzés, melylyel az országos papi gyámintézet statisztikai adatait, egyik szellemes kartársam hozzám küldötte: „a hivatalos aktákhoz csatolom e. megyénk lelkészi gyámintézetének alapszabályait is, — ha mindenik esperes ezt tenné, meglátnád hogyan lehet a puskaport 57-féleképen felfedezni; de arról is meggyőződnél, miért vagyunk az ellen, hogy te *azt* 58-ikféle módon feltaláld.“ És úgy is van! Jóakaratum, nemes ügybuzgóságunk mellett, erős bennünk a particularismus, mely nemesak aggódóvá, de elfogulttá is tesz. Mivel pedig nemcsak a mi magunk, de egyetemes egyházunk egyik legfontosabb érdekéről van itt szó: érdemes ezzel részletesebben foglalkoznunk.

Bár mindnyájan tudjuk, talán még sem lesz felesleges újra fölemlíteni, hogy az országos ev. ref. papi gyám- és nyugdíjintézet létesítésére vonatkozólag három ízben jelent meg konventi alapszabálytervezet; 1885-ben, a Kovács Albert-féle, mely a működésben levő e. megyei lelkészi gyámintézeteket be akarta olvasztani az országos papi gyámintézetbe és azoknak vagyonát, a segélyre jogosultak elhalása után, mint *gazdátlan egyházi vagyont*, az országos gyám-egylet javára akarta lefoglalni; 1887-ben a Széll Kálmán-féle, mely azért nem tetszett, mert határozott számban nem tüntette föl a segély mennyiségét és mert matematikai mérleg és a szükséges statisztikai adatok hiányoztak

mellőle; és a f. 1894. évben, a Szász Domokos-féle, mely az előbbi két tervezet hiányait mellőzve, — statiszt. adatok tekintetbe vételével — 20 esztendőre kiterjedő matematikai mérleg alapján, alapos körültekintéssel, az igazság és méltányosság alkalmazásával, úgy alkotja meg az országos gyámintézetet, hogy annak jövedelméből a lelkészek özvegyei és árvái segélyt nyernek, s bizonyos rész folytonos tőkésítése által, egyfelől a gyámintézet állandó föntartása s fejlesztése biztosítatik, másfelől a lelkészi nyugdíjintézet mielőbbi megalapíthatása is lehetővé tétetik; e mellett a meglévő e. megyei gyámintézetek vagyonát érintetlenül meghagyja, hogy abból, ezen régibb gyámintézetek mostani segélyezetteinek és segélyre jogosultainak szerzett jogai kielégíttessenek; csupán azt kötvén ki, hogy az országos papi gyámintézet megalakulása után, ezen régibb gyámintézetek új tagokat nem vehetnek föl; s az egyházak, lelkészeik után *fizetendő* évjáradékkal, csakis az országos gyámintézet javára róvhatók meg; átmeneti intézkedésül kimondván, hogy azon 60 évet betöltött lelkészek, kik tagjai valamely olyan e. megyei gyámintézetnek, mely már tényleg segélyez, jogosítva vannak ugyan, az országos gyámintézet megalakulásakor, az abba leendő belépésre, de arra nem köteleztetnek.

Főként ezen utóbbi három intézkedést tartják többen sérelmesnek, jogtalannak, mivel azok elsovadásra, időelőtti kimulásra kényszerítik a meglévő e. m. gyámintézeteket, épen azok érdekében, kik családjuk legfontosabb ügyében vagy semmit sem tettek, vagy aránylag igen csekély áldozatot hoztak, — ezért nem fogadja el a debreczeni ev. ref. e. megyei lelkészi kar az országos gyámintézet alapszabálytervezetét, mint sok évek szorgalmas munkájának gyümölcsét végveszélylyel fenyegető intézményt és annak

életbeléptetése ellen tiltakozik, s azt javasolja, hogy az országos gyámintézetnek azok legyenek kötelezett tagjai, kiknek megfelelő gyámintézetük nincsen; az e. megyei gyámintézetek tagjai pedig mentessenek föl egyházaikkal együtt a kötelező belépéstől mindaddig, míg az országos gyámintézet a vidéki gyámintézetek segélymaximumának megfelelő összeg adományozására képes leend.

A fentebbi hármast okból fejezi ki határozott óvását a békés-bánáti ref. egyházmegye, a különben elismeréssel és örömmel fogadott konventi alapszabálytervezet 33, 36, 38. §§-aiban foglalt intézkedések ellen, s ezekre vonatkozó módosítása lényegében a következő:

„Az országos gyámintézet kötelezett tagja minden ezután szolgálatba lépő lelkész, ezenkívül minden régebben működő lelkész, ki nem tagja olyan e. megyei gyámintézetnek, mely az özvegyek és árvák részére évenként összesen legalább 250 frtnyi évjáradékot nyújt. Ez utóbbiak tetszés szerint beléphetnek az országos gyámintézetbe, de arra nem köteleztetnek; a mennyiben pedig az e. megyei gyámintézetek az özvegyeknek és árváknak 250 frtra menő segélyt nem adhatnak, ezen intézetek alapszabályszerű kötelezettségeit s azok vagyonát az egyetemes gyámintézet veszi át, s a tagoknak eddigi meglevő befizetéseit (belépési és évi díjak), azoknak az új intézet irányában fennálló tartozásaik törlesztésébe tudja be. Oly e.

megyei gyámintézetek, melyek ez alapszabályok értelmében lelkészi özvegyeket és árvákat segélyeznek, eddigi szervezetökben továbbra is meghagyatnak, s a közalap járulékaiból (24. §. 4. és 5. pont) segélyezéseik és életben levő tagjaik száma arányában évről-évre részesíttetnek.

Mindazon egyházak, melyek egyházmegyék gyámintézete alapjához évi rendszeres hozzájárulásra vannak kötelezve, e kötelezettségeket azon egyházi tisztviselők irányában, kik amaz özvegy-árva gyámintézetnek tagjai maradtak, továbbra is teljesítik; azon lelkészek után pedig, kik az egyetemes gyámintézet tagjai, ez utóbbi intézet számára, s a 24. §. 3. pontjában megállapított illetményeket szolgáltatják be akképen, hogy egy egyház, egy lelkészi állomás után csak egy gyámintézet javára tartozik fizetni.

Ha már most, ezen módosítások elfogadtatnának, mi lenne annak következménye?

Az, hogy mivel a meglevő 53 egyházmegyei gyámintézet közül — az 1892. évi adatok szerint — csak 5 adhat egy-egy özvegy-árva családnak évi 250 frt segélyt, 48 pedig nem: csupán ez az 5 e. megyei gyámintézet nyerne az egyetemes egyháztól szabadalmat arra, hogy eddigi szervezetében megmaradjon s a közalap járulékaiból (24. §. 4. 5. pont) segélyeztessék: a többi 48 pedig beolvasszassék az országos papi gyámintézetbe azzal, hogy ezeknek alapszabályszerű kötelezettségeit, vagyonukkal együtt az egyetemes gyámintézet veszi át stb.

❖ TÁRCZA. ❖

Jób könyve.

Fordítási kísérlet prózában.

(Folytatás.)

¹ Felele pedig Jób és monda: 19.

² Meddig búsítjátok még lelkemet s akartok szókkal összezúzni? ³ Tízszor is meggyaláztatok már, nem szégyenletek bántalmazni? ⁴ S ha valóban tévedtem, tévedésemet csakis én tudom. ⁵ Avagy valóban pöffeszkedni akartok-e ellenemben s rám bizonyítani gyaláztatom?

⁶ Tudjátok meg hát, hogy az Isten engemet nyomorgat és hálójával kerített körül. ⁷ Imé „erőszak“-ot kiáltozok és nem hallgatnak meg; lármát ütök, de nincs igazság. ⁸ Útam elfalazta, hogy átalmenni nem tudok és ösvényeimre sötétséget borít. ⁹ Tisztességemből kivétköztetett és levette fejem koronáját. ¹⁰ Lerombol köröskörül, hogy veszszek el s kitépi, mint a fát, reményemet. ¹¹ Fölgerjeszté haragját ellenem és olybá néz, mint ellenségeit. ¹² Előnyomulnak mind csapatjai, útát töltönek ellenem és letelepszének sátorom körül. ¹³ Testvéreim eltávolítá tőlem és ösmerőseim csupa idegenek hozzám. ¹⁴ Rokonaim elmaradoznak és elfeledtek ösmerőseim. ¹⁵ Házam zsellerei és szolgálóim idegennek

néznek, jövevénynyé váltam szemeikben. ¹⁶ Ha szolgálomnak kiáltok, nem felel, rimánkodnom kell szavakkal neki. ¹⁷ Lehelletemtől undorodik feleségem és búzómtól testem magzatjai. ¹⁸ Még a gyermekek is megvetnek; ha fel akarok kelni, kigúnyolnak. ¹⁹ Megútált minden meghitt emberem s kiket szerettem, ellenem fordultak. ²⁰ Bőrömhöz, húsomhoz ragadt a csontom s csak a fogam húsát tudtam megmenteni.

²¹ Könyörüljétek, könyörüljétek rajtam, ti barátok, mert Isten keze sújtott engemet! ²² Miért üldöztök, mint az Isten, mért nem teltek hússal el? ²³ Óh bárcsak irnák fel szavaimat, bár jegyzenék bé könyvbe, ²⁴ vas íróvesszővel és ólommal örökre a sziklába metszenék! ²⁵ De én tudom, hogy megváltóm él s utánam a por felett föltámad ²⁶ s miután bőromet cafatokra tépték — im ezt! — test nélkül fogom látni Istent; ²⁷ én fogom látni őt, üdvömrre; en-szemem fogja nézni, nem pedig holmi idegené! Mint emésződik keblemben a szívem!

²⁸ Ha így szóltok: „Mint fogjuk üldözni!“ s hogy a dolognak bennem rejlik oka, ²⁹ rettegjétek a fegyvertől...*, hogy megtudjátok, miként van ítélet!

* Szó szerint: „mert harag kardnak vétkei“, azaz, ha a חמה-t veszszük alanynak, az עונות-ot pedig מעונות-tal tekintjük azonosnak: mert az (ártatlan elleni) ingerültség olyan véték, a mely kihívja maga ellen Isten bosszuálló kardját. A szöveg azonban kétségtelenül romlott.

Ez utóbbinak fogantatása: absolute lehetetlen.

Hiszen ezen e. m. gyámintézetek, különböző alapon, más-más kötelezettséggel jöttek létre; az egyik jelentékeny belépési díjat, a másik mérsékeltet vagy épen semmit sem kíván; az egyik osztályba sorozás, a másik az élvezett javadalom %-a, vagy életkor szerint rója ki tagsági díjait; az egyik mindenkit egyformán segélyez, a másik a szolgálati idő vagy a befizetések tekintetbe vételével; az egyik csak özvegyet, a másik árvákat is — és pedig különböző kulcs alapján — segélyez, sőt vannak, a melyek, özvegy és árva nem létében, az elhunyt lelkész anyját, vagy ápoló testvérét is segélyezik. Vannak gyámintézetek, a melyek alapszabályukban szám szerint meghatározzák a segély összegét, vannak, — és pedig legtöbben — a melyek a jövedelem arányában teszik azt folyóvá.

Hogy vehesse már most át — a szerzett jogok tiszteletben tartása mellett — ezen 48 e. megyei gyámintézet vagyona, legalább is 48-féle alapszabályszerű kötelezettségeit az országos gyámintézet, a melynek egyetemes volta épen abban fog állani, hogy egységes alapszabály szerint szerveztetik, jár el és intézkedik?

Nem, ez absolute lehetetlen.

Be kell tehát látnunk, hogy az országos papi gyám- és nyugdíjintézet megalkotásánál,

a leghelyesebb, sőt egyedüli helyes eljárás: számításán kívül hagyni a meglevő e. megyei gyámintézeteket, meghagyni azokat működésükben, vagyonukkal együtt, hogy abból most meglevő segélyezettek és segélyre jogosultjaik irányában, alapszabályszerű kötelezettségeiket leróvhassák. Mert szerzett joggal állanak szemben. De ez a szerzett jog csak a most meglevő segélyezettekkel és segélyre jogosultakkal szemben áll fenn és másokra ki nem terjeszthető. És midőn a magyar ev. ref. egyház, erkölcsi és jelentékeny anyagi hozzájárulásával megalkotja az országos papi gyámintézetet, olyan szervezetben, hogy abból az országos papi nyugdíjintézet mielőbbi megalapítása is lehetővé váljék, s így a lelkészi kar es egyetemes egyházunk érdekében, egy századokra szóló fontos intézményt létesít: nézetem szerint joggal kimondhatja, hogy ennek az országos intézetnek állásánál fogva kötelezett tagja minden lelkész, ha csak nem igazolja, hogy ő, hasonló előnyt nyújtó intézetnek már tagja. Ezt pedig közülünk senki sem teheti, mert egyetlen gyámintézetünk sincs nyugdíjintézettel kapcsolatba hozva.

És itt tegyük föl már most azt a kérdést, hogy az országos papi gyámintézetnek a konvent által megállapított alapszabálytervezete csakugyan végveszélylyel fenyegeti-e a meglevő gyámintézeteket? és annak 3, 36, 37, 38. §§-ban foglalt intézkedés csakugyan lehetetlenné teszi-e, hogy ezek, mostani segélyezettek és segélyre

¹ Felele pedig a Naamá-beli Szófar és monda: 20.

² Ezért válaszolnak nékem gondolatjaim és ettől olyan izgatott a bensőm: ³ becsutató pirongatást kell hallanom, de belátásom kincséből szellemem megadja nékem a feleletet. ⁴ Ismered azt a régi igazságot, — oly régít, mint a mióta ember él a földön — ⁵ hogy a gonoszok ujjongása nem soká tart s az istentelen öröme csak egy pillanatnyi?

⁶ Ha szinte az eget veri is kevélysége s feje a fellegekig ér, ⁷ mint a ganéja, elpusztúl örökre; a kik korábban látták, azt kérdezik: „Hol van?” ⁸ Mint az álom, elrepül nyomtalan s elzavarják, mint valami éjjeli látomást. ⁹ A melyik szem az imént pillantott rá, többé rá nem tekint és lakóhelye nem látja viszont. ¹⁰ Gyermekének szegényeket kell engesztelniök, kezei kénytelenek rablott jószágát visszaadni. ¹¹ Ha csontjai telvék ifjúi erővel, vele együtt a porba roskad ez.

¹² Hogyha édes szájának a gonosz és nyelve alá rejti azt, ¹³ kiméli, nem bocsátja el s ott tartogatja inyei között: ¹⁴ étele beleiben átváltozik — vipera mérgévé belsejében. ¹⁵ Vagyont nyelt el — de ki kell hánynia, kihajtja gyomrából az Isten. ¹⁶ Vipera-mérget szopott — a sikló nyelve öli meg. ¹⁷ Nem találhat patakokban gyönyört, nem méz és tejfől dagadó árjában.

¹⁸ A mit harácsolt, visszaadja, el nem nyeli; cserébe kapott javaiban kellő öröme nem telik. ¹⁹ Mert leverte, ott hagyta a szegényt — házakat ragadott magához, de nem építi fel. ²⁰ Mert nem ösmert gyomrában

nyugalmat; kívánsága tárgyával nem menekszik el. ²¹ Semmi sem szabadult meg falánkságától, azért javai nem lesznek maradandók. ²² Dúslakodása teljében fog szükségre jutni, a nyomor* összes hatalma rajtaüt. ²³ Töltelke gyanánt gyomrának ő haragja zsarátnokát kénytelen reá bocsátani s esőt küldeni rá a bendejébe.

²⁴ Ha elmenekült vas páncél elől, acél íj fúrja átál. ²⁵ Kihúzza, hátából az kijön s a villanó acél epéjét járta át — rá borzalom borúl! ²⁶ Fel van kincselve minden sötétség kincsei számára; tűz hamvasztja el, melyet nem szítottak; lelegeli, a mi sátrában megmaradt. ²⁷ Bűneit feltárja az ég s a föld ellene támad. ²⁸ Eltűnik háza szerzeménye — szétfutó víz az ő haragja napján. ²⁹ Ez a gonosz embernek Istentől kimért sorsa s ez az az örökség, a melyet a Mindenható rendelt neki!

¹ Felele pedig Jób és monda:

² Óh hallgassatok, hallgassatok beszédemre, legyen számomra ennyi vigasztok! ³ Engedjete beszélnem s ha majd beszéltem, ám gúnyolódjál. ⁴ Emberek ellen zúgolodom-e én? Avagy miért ne fakadnék ki? ⁵ Fordúljatok felém és iszonyodjatok meg, tegyétek kezeteiket szájatokra! ⁶ Hejh, ha rá gondoltam is, megdöbbenek és borzongás fogja el testemet!

⁷ Miért maradnak meg a gonoszok, vénhednek meg, sőt gyarapodnak is erőben? ⁸ Ivadékuk előttök,

* Olv. a LXX. és Vulg. nyomán עמל (voc.: á. á.) A Mas.: a nyomorútnak (a kikkel valaha rosszul bánt) minden keze rajtaüt.

jogosultjaik irányában alapszabályszerű kötelezettségeiket teljesítsék?

Én azt hiszem: *nem*, s igyekezem ezen nézetemet indokolni.

Számbavehető gyámintézeteink általában, az erősebbek pedig kiváltképen: jövedelmeiket nem annyira kirovott tagdíjakkból, hanem nagyobb részben tőkéik kamatjából nyerik.

P. a békésbánáti: 1892-ben tagdíjúl kirovott 767 frtot, vagyona kerekszámában: 76,000 frt, melynek 5% kamata: 3,800 frt; segélyül adott: 791 frtot; a debreczeni: 1015 frtot; tőkéje: 71,000 frt; ennek 5% kamata: 3550 frt; segélyül adott: 2700 frtot; az alsó-szabolcsi: 712 frtot; tőkéje: 37,000 frt; ennek 5% kamata: 1850 frt; segélyül adott: 2600 frtot; a bihari: 784 frtot; tőkéje: 53,000 frt; ennek 5% kamata: 2650 frt; segélyül adott: 2895 frtot; a felső-szabolcsi: 410 frtot; tőkéje: 71,000 frt; ennek 5% kamata: 3550 frt; segélyül adott: 4164 frtot; a h.-kunsági: 320 frtot; tőkéje: 30,000 frt; ennek 5% kamata: 1500 frt; segélyül adott: 1285 frtot; és így tovább; — nem is véve számításba azt, hogy ez idő szerint, a legtöbb gyámintézeti tőke 6, 7, 8% mellett van elhelyezve.

Nyilván van tehát, hogy ilyen jövedelemből és vagyonból nemcsak a mostani segélyezettek, hanem a meglevő segélyre jogosultak irányában is teljesíthetik gyámintézeteink alapszabályszerű kötelezettségeiket; mert nem csak a folyó jövedelmet, hanem magát a tőke vagyont is lehet,

s mennyiben a szükség kívánja kell is e célra felhasználniok; — ez a kötelezettség terhelve a tőke vagyont. Azoknál a gyámintézeteknél, melyeknél az alapszabály, az évi segélyt nem számszerű összegben határozza meg, hanem, a jövedelem arányában: e tekintetben semmi fennakadás, sőt aggodalom sem fordulhat elő. Más helyzetben vannak azok a gyámintézetek, a melyek alapszabályukban határozott összeget kötöttek ki segélyül. Az e miatti aggodalom, — főként ha alaptőkéjük elég nagy nem volt, — bármikor is felettök lebegett, s p. tömeges halálozás esetén, könnyen zavart is okozott volna; és ha alapszabályukban, erre vonatkozólag rendkívüli intézkedést nem ígáltak be, csakugyan a tőkét kellett volna felhasználniok.

E tekintetben a békésbánáti e. megyei gyámintézet, bölcs körültekintéssel, — nagy előrelátással — intézkedik. Mig ugyanis, alapszabályának 12. §-ban kimondja, hogy „az arra jogosított, 300 frt évjáradékot nyer, mely összeg többé alább nem szállítható,“ a 40. §-ban elrendeli „öngyilkos tag özvegyének és árváinak, mint szintén járványos pestis, háboru vagy pénz devaluatio esetén a jogosultaknak, a biztosított évjáradék helyett segélypénz adatik, a pénztár állása, az elhalt befizetései és a hátramaradt családtagok körülményei szerint.“

Vagyis „a *vis major* esetén“ fentartja magának a körülmények szerinti rendelkezés jogát. És bátor vagyok kérdésbe tenni, nem ilyen

velők együtt virul és sarjadékuk szemek előtt van.⁹ Házaik békeességben vannak, félelem nélkül s nem sujt le rájuk Isten vesszeje.¹⁰ Bikája folyat s termékenyít, könnyen ellik tehene s meg nem vét.¹¹ Kieresztk, mint valami nyáját, gyermekeiket és magzatjaik vígan szökdecselek.¹² Dobszó és citera mellett* dalolnak s vígadoznak a síp hangjánál.¹³ Jólétben töltik el napjaik s egy pillanat alatt szállnak a síri világba; ¹⁴ noha így szóltak Istenhez: „Távozz tőlünk — útaid ösmerni nem ohajtjuk! ¹⁵ Micsoda a Mindenható, hogy őt szolgáljuk s mi hasznát látnók, ha elibe járúlnánk?“ ¹⁶ Valóban, nem az ő kezökben van szerencsájök! A gonoszok lelkülete tőlem távol legyen. ¹⁷ Hányszor hamvad ki a gonoszok mécsé és tör romlás reájök? Hányszor osztja sorsukat haragjában ¹⁸ s válnak olyanná, mint törek a szél előtt s mint a polyva, melyet elhordott a vihar? ¹⁹ „Isten gyermekei számára tartja fenn bűnhődését.“ Fizessen meg néki magának, hadd érezze! ²⁰ Önnön szemei hadd lássák romlását, hadd igya a Mindenható dühét! ²¹ Mert mit törődik ő házával halála után, mikor hónapjainak száma véget ért? ²² Istent akarják bölcse-ségre tanítani, ki ítéletet tart a menny lakóin? ²³ Az egyik zavartalan szerencse közepett hal el, egészen gondtalanul és nyugodtan; ²⁴ sajtárjai színültig vannak tejjel s csontjainak nedv öntözi velőjét. ²⁵ A másik keserű szívvel hal meg, a boldogságot meg se kóstolá.

* A Mas. 2-je helyett olv.: 2.

²⁶ Együtt fekszenek a porban s férgek lepik bé mind a kettőt.

²⁷ Jól ösmerem én gondolataitokat és cselszövényeitek, melyek olyan méltatlanul bánnak velem. ²⁸ Ha azt mondjátok: „Hol van a zsarnok hajléka, hol van egy gonoszok-lakta sátor?“ ²⁹ kérdezzetek meg csak világ-látottakat — bizonyoságaikat talán nem fogjátok tagadni? — ³⁰ hogy a szerencsétlenség napján kíméletben részesül a gonosz, a harag áradatja napján biztos kíséretök van! ³¹ Ki tárja elébe szemtől-szembe útát? Ő megcselekedte — ki torolná meg rajta? ³² Kikísérik a temetőbe és síremlékén él tovább. ³³ Édesek néki a völgy göröngyei s utána vonul az egész világ, mint számtalanok mentek előtte. ³⁴ Hogy tarhattok ilyen haszontalan vígaszszal engem, feleleteitek — nem marad ott álnokságnál egyéb!

¹ Felele pedig a Témán-beli Elifaz és monda: **22.**

² Istennek hajt talán hasznót az ember? Nem, csak önmagának használ a kegyes! ³ Mi hasznót lát abból a Mindenható, hogy te igaz vagy, avagy micsoda nyereséget, hogy feddhetlenül jársz-kelsz? ⁴ Talán isteni félelmed miatt sujtol, azért száll véled perbe? ⁵ Nem töménytelen-e gonoszságod s nem végtelenek-e bűneid? ⁶ Mert megzalogoltad atyádfiát méltatlanul és a mezítelenről lehúztad a ruhát. ⁷ Vizet sem adtál az eltiikkadtnak innia s az éhezőtől meztagsadtad a kenyért. ⁸ Az ököl emberé, övé volt a föld s a nagy-tekintélyüé rajta a lakás. ⁹ Özvegyeket bocsátál el üres marokkal s az

vis major esete-é az, mikor a magyarországi ev. ref. egyetemes egyház, végre az időnek teljességében, megalkotja az országos papi gyámintézetet, olyan módon, hogy abból az országos lelkészi nyugdíjintézet mielőbbi meg-alapítása is lehetővé váljék?

Továbbá bátorkodom kérdezni, hogy ezen, a magyarországi ev. ref. lelkészi kar és egyetemes egyházunk érdekében olyan kiválóan fontos, — sőt döntő befolyású intézmény létesítésénél, az áll-é a mi jól felfogott érdekünkben, hogy az e. megyei gyámintézetek kerékkötők gyanánt szerepeljenek? vagy az, hogy ezek, mint ezen a téren úttörők, — saját tapasztalásaikon okulva, — az erők egyesítésének feltételül szükséges voltát beismerjék, s a magasabb célra nézve, ezen országos intézmény mielőbbi létesítésének útját készségesen egyengessék?

Ezekre a kérdésekre feleljen meg mindenki, legjobb meggyőződése és belátása szerint.

Azt elismerem, hogy a konvent által megállapított alapszabály-tervezet 38. §-a, néhány, talán 4, vagy 5 e. megyei gyámintézet jövedelmét megrövidíti; azokét t. i. a melyeknek pénztárába, a kebelbeli egyházak, lelkészeik után bizonyos évi díjat tartoztak fizetni.

De azt hiszem, hogy ezen segít, vagy a 24. §. 3. pontja, mely szerint felhatalmaztatnak az e. kerületek és e. megyék, hogy a mennyiben e célra felhasználható alapokkal rendelkeznek, az e. községek helyett, az azokra háromló 1%

fontartói illetéket fedezzék; — vagy azon átmeneti intézkedés, hogy az ilyen e. megyében levő egyházak, a lelkészi állomásaik után már régebben elvállalt és tényleg fizetett évi díjat, önkéntes adományképen fizessék, mostani lelkészeik életében, egyh. megyei gyámintézetük pénztárába. Mert azt, — nézetem szerint — nem lehet kívánni, hogy ezekre vonatkozólag külön intézkedést tegyen az alapszabály.

A mi már a békésbányai e. megye egyéb, — hogy úgy szóljak — csekélyebb fontosságú módosításait illeti: van szerencsém azokra a következőkben felelni:

1. Hogy az özvegyek évjáradéka, valamint az árváké is (16., 17. §.) lehetőségig emeltessék, a 4. pont alatti forrásból: ezt kizárja a tett számítás. Az eredeti javaslat szerint a közalap évi hozzájárulása 22,500 frt volt; most e helyett a 24. §. 4., 5. pontja tétetett, a mely még most nem hoz be annyit.

2. Hogy az özvegyek és árvák évjáradékainak összegei igazságosabb arányba hozandók a belépési és évi díjakkal és a tagsági idővel: ezt én is osztom; de mert többen igen élesen kikeltek az ilyen kategóriák ellen: az arany középútát választotta a bizottság.

3. Hogy a tagok özvegyei és árvái ne 10, hanem 6 év után már rendszeres segélyt (20. §.), évjáradékot kapjanak: bármennyire óhajtható is, a gyámintézet mostani forrásai mellett nem valószínű; vagy a fő cél veszélyeztetné.

árvák karjait összezúzták. ¹⁰ Ezért vannak körülöttem kelepcék és aggaszt hirtelen kelt borzalom!

¹¹ Avagy nem látod a sötétséget és a víz-özönt, a mely elborít? ¹² Nem oly magas-é Isten, mint a menny? Nézd a csillagok ormát, mily magasak! ¹³ S mégis azt mondanád: „Mit tud az Isten? Sötét felhőkön át ítéletet vajh tud-é tartani? ¹⁴ Felhők leplezik el őtet, hogy nem is lát, a menny boltozatán sétálgat ő.” ¹⁵ Az őshajdan után akarsz-é haladni, melyet gonoszság emberei tapostak, ¹⁶ kik elragadtattak időnap előtt, kiknek alapjok folyamiént ömlött szét? ¹⁷ Kik így szóltak Istenhez: „Maradj távol tőlünk!” és mit tehetne velök a Mindenható? ¹⁸ S mégis megtöltötte házokat áldással — a gonoszok lelkülete távol van tőlem! ¹⁹ Látják az igazak és örvendeznek és az ártatlan kigúnyolja őket: ²⁰ „Valósággal, ellenfelünk megsemmisült és bőségüket tűz hamvasztotta el!”

²¹ Barátkozzál meg *vele* s légy békességben, ez által áldás száll reád!* ²² Ugyan végy tanítást szájából és rejsd igéit a szivedbe! ²³ Ha a Mindenhatóhoz térsz,

* A szövegben álló szót, a régi fordításokkal együtt, csak így olvashatni: תבואתך = proventus tuus, I. 31, 12. A kapcsolatot azonban ezt az ige-alakot követeli: תבואך. Ezt az értelmet akarja kifejezni a Mas. is a maga képtelen alakjával, a mely imperf. nőnemű 3. személye volna.

megalázod magad,* a bünt eltávolítod sátorodból — ²⁴ igen, vesd porba a nemes ércet s patakok kavicsába Ofir aranyát! — ²⁵ a Mindenható fog a te nemes érced lenni s ő . . . ** ezüstöd léssen. ²⁶ Igen, akkor a Mindenhatóban találd gyönyöröd s szabadon emelhedd Istenhez arcodat. ²⁷ Ha hozzá könyörögsz, meghallgat és lerovod fogadásaid. ²⁸ A mit elhatároztál, sikerülni fog és útaidon ott ragyog a fény. ²⁹ Ha lefelé visznek azok, kiáltasz: „Fölfelé!”*** és ő a csüggedezőt megsegíti. ³⁰ Megmenti még a nem-ártatlant is: igen, megmenekszik kezeid tisztasága által.

(Folyt. köv.)

Sass Béla.

* Így, ha תבנה helyett, a LXX-sel együtt, תענה-t olvasunk, a mi szükséges is, mert a második verstagot, melyet az ige-alak miatt (vö. a 24. vers imperativusát) intésnek nem vehetni, csak így hozhatjuk függésbe az EN kötőszóval.

** A kihagyott תועפות értelme homályos. Azok szerint, kik azt (hangátvetéssel) a héber יפע igétől származtatják, ezt jelentené: „sugarak (ezüstje), sugárzó, ragyogó (ezüst)”; a kik pedig az arab *jafaa* (*wafaa*) igével (= fölmeredt, fölment, fölnevedett) vetik össze, részint ehhez az alapjelentéshez jutnak: „eminentiae (argentum summi splendoris, praestantissimum)”, részint: „felmagasló, fölmeredő tárgyak”, tehát itt „(ezüst-) halmaz” vagy „rúd (-ezüst), henger (-ezüst).” LXX.: ἀργύριον πεπρωμένον.

*** Különböznél. Budde Beiträge zur Krit. d. Buches Hiob. c. művének (Bonn. 1876.) 119. lapját is.

4. Hogy a tagok belépési járuléka (24. §.) azok évi fizetésének 10% helyett 20%-ra emeltessek: ezt soknak tartom és túlterhelőnek vélem. A kinek pl. 1000 frt fizetése van, így is fizetne belépési járulékul 100 frtot, mely 3 év alatt fizetendő, továbbá évi járulékul 25 frtot; ezenkívül még a régi gyámintézeti tagdíjat. Elég ez.

5. Hogy a tagok és egyházak járulékait (36. §.) ne az esperes szedje be, azt én is helyeslem, de hogy annak pl. az e. megyei gyámintézeti pénztárnok által leendő beszédéről az esperes gondoskodjék s a beszédett járulékot ő küldje fel a gyámintézet vagyonaát kezelő pénztézethez, ezt az ügy érdekében jónak vélem.

Végül — hogy mindent összefoglaljak — nemcsak sérelmesnek nem tartom az országos papi gyámintézetnek a konvent által megállapított alapszabálytervezetét, de azt, úgy a magyarországi ev. ref. lelkészekre, mint egyetemes egyházunkra nézve, hasznos, kiválóan fontos, nagy alkotásnak tekintem és annak mielőbbi életbe léptetését: lelkemből óhajtom. Mert meg vagyok győződve, hogy *erőnk egyesítésében van jövődünk*.

Elismerem, hogy vannak e tervezetnek hiányai, fogyatkozásai; de hiszen az idő, a tapasztalás, az élet ki fogja azokat örölni. Csak léptessük már életbe . . .

Ma már minden közhivatalnoknak, legyen az állami vagy törvényhatósági, a tanároknak, tanítóknak, jegyzőknak, sőt majdnem minden egyesületi tisztviselőnek van országos, közös gyám- és nyugdíjintézete; csak nekünk, a világ legközelebb hivatalnokainak, a magyarországi ev. ref. lelkészeknek, — nincsen ilyen országos intézetünk!! pedig mi vagyunk arra a legjobban ráutalva . . .

Kerek tiz esztendeje, hogy erre vonatkozólag tervezgetünk, okoskodunk; de mindig a tervezgetésen, az okoskodáson tört meg az alkotás . . .

Egyszer embereljük meg már magunkat és tegyünk is . . .

N.-Szalontán, 1894. junius 8.

Szell Kálmán.

T A N Ü G Y.

A kis-újszállási ev. ref. főgymnasium vallástanári pályázata.

Ezen cím alatt a „Debreczeni Protestáns Lap“ 21-ik számának „Különfélék“ rovatában egy közlemény jelent meg, melyet — mint amaz intézet igazgató tanácsának elnöke — észrevétel nélkül nem mellőzhetek.

Mielőtt a dologra térnék, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a mit irok, nem valami közös megállapodás eredménye, hanem egyéni nézetem. Másodszor, hogy elvem ellen levén a túltengő polemizálás, senkivel tollharcot folytatni nem fogok, annyit azonban elmondok, a mennyit a helyzetnek ha nem teljes is, de kellő megvilágosítására szükségesnek vélek.

Először is arra van megjegyzésem, hogy a kis-újszállási ev. ref. középiskola *odaborult az állami mindezenhatóság mentő kebelére*. De hát hogy áll a dolog? Ugy áll, hogy miután a nyolczvanas években nem szünt meg a tanügyi kormány bezárással fenyegetni intézetünket: hogy a törvényes követelményeknek eleget tehesünk, folyamodtunk 1888-ban az egyházkerülethez, több középiskolákkal együtt, segélyezésért. A segélyezés nem történt meg. Intézetünk a bezárás pontján állott. Jobb lett volna-e ezt engedni, mint az állam részéről önként ajánlott segélyt elfogadni? Ám ha akkor az egyházkerület nem tizezer forinttal, mint az állam, hanem csak féleennyivel is segít, nem fogadtuk volna mi el, az önkéntes ajánlatot sem. Nem tehette. Nem jóakarátán mult. Okai vagyunk-e tehát annak, hogy az államsegélyhez kellett folyamodnunk? Az 1881. évi zsinat, az állam beavatkozásának iskoláink ügyeibe oly tágas kaput nyitott, hogy ha az általa felállított magas követelményeknek meg nem felelünk: bezáráthatja tanintézeteinket. De ahhoz, hogy e körülményeknek megfeleljünk, sok pénz kell. Hol vegyük? Aztán, ha bűn az államsegély igénybe vétele, miért egyezik bele az egyházkerület és konvent? Hiszen ezek nélkül nem köthet sem Kis-Ujszállás, sem más egyház az állammal szerződést?!

A mi a vallástanári 600 frtos pályázatot illeti: ebben minket a vallástanári tanszék lealacsonyításának érdeke nem vezetett és „akaratlanul“ sem tettünk cz irányban semmit, mert teljesen fel tudjuk fogni a vallástanári tanszék jelentőségét, nemcsak, hanem megvan bennünk a készség és törekvés is, hogy e nagyfontosságú állást kellőleg méltányoljuk is. Meg is tettünk mi a vallástanári tanszék érdekében mindent, a mit a jelenlegi viszonyok közepett tehattunk. Ujabb időkhig a vallástudományt a többi rendes tanár tanította. Az egyetemről kikerült okleveles és nem okleveles tanárok által elért eredmény azonban nem nyugtatott meg; ennél fogva a vallástaniást kétszáz forint fizetéssel, az esperes Dörögi Lajos úr mellett szolgáló derék segédlelkészre bíztuk, az ő beleegyezésével. Majd a fizetés 250 frtra emeltetett, az állammal megkötött szerződés szerint pedig 600 frtra. Hogy nagyon sokra ne terjeszkedjem ki, még csak azt jegyzem meg, hogy azt a szerződést a konvent már helybenhagyta, pedig benne van a 600 frt, és hogy mi 800 frtot vettünk fel a tervezett költségvetésbe, ezt is azon számítással, hogy majd valami mellékjövedelmekkel még emelni fogjuk; de hát a szerződés megállapításánál ezt törölnünk kellett. Ugy gondolom, hogy ezek a mellett tesznek tanubizonyosságot, hogy a vallástudományt igyekeznünk ápolni és kellő helyen becsülni.

Hogy a vallástanárság csak 600 frtban, a többi rendes tanszék pedig 1400 frtban lett megállapítva, ennek sok oka van, a melyből egyet-mást ide irok:

Legfőbb ok az, hogy már arra nem telt annyi, mint nem telt az énektanári stb. tanszékre sem.

Az okleveles tanároknak oly hiány van, hogy még 1400 frtra is alig, sőt sok esetben nem is kapunk tanárt. Kevés a foka, sok az eszkimó. Nagy a kereslet, kevés a kínálat. Ma a tanár drága portéka. A lelkész? Az fájdalom! olcsó. Mikor lesz az, hogy a lelkészt is úgy kell keresni, mint a tanárt! Három-négyszáz forintos

helyre is akad még ma ember. Azt hiszem tehát, hogy ha minden tanszékre nem jutott 1400 fjt fizetés, akkor mindenesetre azokét kellett kevesebbre vennünk, a melyeket előreláthatólag így is könnyebben betölthetünk.

Nem áll az, legalább feltétlenül nem áll, hogy a vallástanítás már ott veszedelemben van, a hol a vallástanítást a többi tanárokkal nem egyenlően fizetik. Megvallom, az ilyen beszédbe azon eszmét látom becsempészve, hogy az ember értéke fizetésétől és állásától függ és nem egyéni tulajdonaitól, hogy ha valaki tanácsbíró, esperes, nagyvárosi pap, már eo ipso nagy ember, okos ember; ellenben ha falusi pap, már eo ipso, gyarló, tudatlan. Az ilyen felfogás bizonyos, hogy legalább is nem puritán, nem kálvinista.

Azért sincs veszélyeztetve a vallástanítás sikere, mivel „kezdő” fiatal emberre bízattik. Volt itt már olyan kezdő fiatal ember alkalmazva, a ki csak olyan emberül megfelelt feladatának, mint akármelyik szaktanár a maga tudományának. Az ifjúkori lelkesedés, elevenség, kedv, ambíció sokat tesz. Általában nem mindig a legtudósabb tanárok a legjobb tanárok. Rátermettség kell. Szégyen volna az a magyar theologiai tanintézetekre, ha a kebelökből kikerült kitűnő növendék egy gymnasiumban nem volna képes a vallástanítást sikeresen végezni. Ez alkalommal is már hat olyan kitűnő, tanítással foglalkozó ifjú segédlelkész jelentkezett a hirdetett pályázatra, hogy a legjobb reménnyel és bizalommal nézhetünk a közülök megválasztandónak működése elibe.

Mindezeket azonban csak a jelen helyzet igazolására és megvilágosítására hoztam fel, épen nem azon czélból, mintha a status quot örökre fenn akarnánk tartatni. Vallom én is és tudtommal a kis-újszállási ügyek intéző férfiai is, hogy a vallástanár fizetését a többi rendes tanárokéval egyenlőre kell emelni és pedig nemcsak a megjegyzésben érintett, hanem más előttem nem kevésbé fontos okokból is, de a melyeknek előadására és fejtegetésére idővel nem rendelkezem, csak annyit mondom, hogy a fentartó testület, valószínűleg már a közelebbi tanévben emelni fogja egy pár száz forinttal a vallástanári fizetést, még a pályázat hirdetése előtt történt megbeszélések szerint. Itt, legalább én részemről nem észlelem, hogy bárki is akár világos czélzattal, akár tudatlanságból „kárhuzatos intézkedéssel le akarná alacsonyítani a vallástanárságot.” Eszünkbe sincs, hogy a 600 frtnál megállapodjunk.

Ha már ez a vallástanárság szóba jött, legalább mellékesen ez alkalomból kifolyólag megjegyzem, miszerint a vallástanári nagy fizetésekkel és rendszeresített állomásokkal sem sokra megyünk addig, míg a gymnasiumi vallástanítást is, a lelket szárazító utilitarizmus és nem az éltető liberálizmus fogja irányozni.

És még egyet! A megjegyzések írója ezen ügyet „a vezérférfiak és őrállók ellenőrző figyelmébe” ajánlotta. Helyes. Csak arra kérem, azt is kegyeskedjék tőlök kérni, hogy ne csak szóval vagy irott rendelettel, hanem tettelesen is méltóztassanak minket kitűzött czélunkban segíteni, hogy ha magunk csakugyan nem tudunk elegendő alapot hamarosan teremteni a vallástanári tanszék fizetésére, ha kell, mint az állam cselekedte, önkéntesen ajánlják meg a felemelt államsegélyből, ezen szent czélra a szükséges összeget.

Kis-Ujszállás.

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész, ig. tan. elnök.

Az országos tanítói árvaház.

A tanítói nyugdíjtörvény egyik legszebb rendelkezése az, mely az árváknak nevelését bizonyos esetekben teljesen az állam gondozásába utalja. A most eltávozott nagy miniszternek, Csáky Albin grófnak legkedvencebb alkotása, az alapkövetéssel most létesülő debreczeni orsz. tanítói árvaház.

1892. májusban hívott szaktanácskozmányt egybe Csáky gróf s azon maga elnökölvén, nagy elégtételül konstata, hogy minden törvénynek volt eddig ellensége a meghozatalnál, csak a tanítói árvaház ellen nem emelkedett egyetlen hang sem. Az elvi kijelentéseket az eszmecserék befejeztével maga formulázta és hogy milyen súlyt helyez a szakférfiak nyilatkozataira: annak bizonyosságául csakhamar rendeletet adott ki Hajdumegyé kir. tanfelügyelőjéhez, hogy a megállapított paedagogiai stb. követelményeknek megfelelő magyar alföldi városban, Debreczenben, orsz. tanítói árvaház felállítása és ahoz hozzájárulás tárgyában érintkezzék a sz. kir. város törvényhatóságával.

A tárgyalások örvendetes eredményre vezettek. Debreczen sz. kir. város derék polgármestere, lelkes tanácsa és áldozatkész bizottsági közgyűlése minden hozzájárulást megajánlott, a mi a kir. tanfelügyelő által javaslatba hozatott. Nyert az orsz. tanítói árvaház a sz. kir. város egyik legélénkebb fő közlekedési vonalán, a Péterfia-utcában másfél hold háztelket az építkezésre és egy kisebb iskolatelket oly czélból értékesítésre, hogy helyette 2 holdnyi kert jusson az intézet birtokába, — felajánlott még ezen kívül a város 6 hold szántóföldet és az építéshez 1.000.000 drb jó minőségű csertéglát. Még mintegy 70.000 forint költséget kíván az építkezés és berendezés az orsz. tanítói nyugdíjalapból, mit a közokt. miniszter engedélyezvén, elkészítetté az építési tervek és költségvetéseket, s a vállalatot reá bízta a Rössler és Gerster debreczeni építő cégre.

A díszes két egyenlő emeletes pavillon földmunkái folynak, vasárnap lesz az ünnepélyes alapkövetétel, melyről lapunk újdonság rovata emlékezik meg és a melynek lefolyásáról jövő számunkban közlünk tudósítást. Az árvaház 160 tanító-árvára és 8—10 nevelő és háztartási személyre lesz berendezve. A fi-árvák pavillonja, melynek alapköve most fog elhelyeztetni, előbb készül el és szereltetik föl, úgy, hogy ünnepélyes felavatása, valószínűleg az orsz. kiállítás védnökének, gróf Csáky Albinnak és hivatali utódának, báró Eötvös Lorándnak jelenlétében, aug. hó végén, megnyitása pedig szeptember hóban bizton remélhető.

Hogy épen a magyar nyelv és magyar vallás e Rómájába, Debreczen városába helyezték az egész ország tanító-árváinak befogadására szánt nevető-intézetet, annak mi csak örvendeni tudunk, s ezért igaz szívvel kívánjuk, hogy a „Magyarok Istene”, a mi jó Istenünk, az árváknak gondviselő Atyja áldja meg az áldott kezdeményezést és segítse betetőzéshez a nemzeti köznevelés ez új templomát!!

Quos ego!

Lőn, hogy *F. Varga Lajos* urat, a majtisi eklézsia érdemes lelképásztorát, egy éjszaka a gonosz álmok felette igen megkörnyékezzék. Fölserkenvén pedig, haraggal lépkedett az ő könyvesházába, el-felragadá irótollát, hogy azzal valamelyik embertársán nagyokat üssön. Jaj tenéked ember, aki el nem rejtőzködöl!

Az, a ki el nem rejtőzködhetett, én valék. Nagy

vehementiával vetette reám magát, mint Neptunus a zúgó habokra, a miért szólni mertem a fölvetett *Magyar Kálvin-Társaság* kérdéséhez és ugyanazzal a hathatósággal fenyegette meg mindazokat, akik szólni nem mertek vagy nem akartak. Quos ego!!

Czikke csupa keserűség és merő irónia. Még a mikor szeretetreméltóságokat akar is nekem mondani, úgy hangzik, mintha gúnyt vegyítene közzé. Az ilyen kétértelmű dicséret hatása alatt olyanformát érez az ember, mint Dózsa György a királyi széken. Nem instállok belőle.

Hogy azonban búsult gerjedezésében epéskedik, azt legföljebb maga bánja meg. Semmi szavam hozzá. De az már épen az ő józan lelkipásztori állásával és egyéniségével ellenkezik, hogy 1. alaptalanul vádoljon és gyanúsítson, 2. rémlátásokkal és átvilágításokkal soha meg nem irt dolgokkal gyötörje magát. Ezt szó nélkül nem hagyhatom.

Azzal vádol, hogy én nem vagyok jó magyar kálvinista. És miért? Mert azt állítottam s állítom most is, hogy viszonyaink között egy Magyar Kálvin-Társaság felállítása az —y által kontemplált célok elérésére — és ezt jól kérem megjegyezni — eredményhez nem vezethet. Az a bizonyos —y egy *irodalmi társaságot* hozott javaslatba, „mely a Kisfaludi- és Petőfi Társaságok mintájára magába fogadná a magyar kálvini egyház legkitűnőbb s irodalmi téren érdemeket szerzett lelkészeit és lelkészjellegű tanárait.” Úgyde él és működik a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság hason irányban, azonos célokkal, de szélesebb alapon, mindkét prot. egyházra kiterjeszkedve. Nagyon természetes tehát, hogy a tervezett új társaság csakis az erők szétforgácsolására és az e téren egyáltalában nem kívánatos exclusiv szellem ápolására vezetne. Ha valahol, úgy az irodalmi mezőn nagyon is elfér a két magyar prot. egyház egymással.

Mindezt nálam bölcsőbbek ékebben elmondották már 5—6 évvel ezelőtt a Prot. Irodalmi Társaság létrejöttét megelőző hosszúságú herce-hurca alkalmával, a mikor a most újraéledt Kálvin-Társaság eszméje sokaknak lelkét megragadta. És mert én a már nemcsak in idea létező, de konkrét alakot is nyert, mozgó, tevékenykedő közös irodalmi társaságra utalva ennek ismételt hangot adtam — hát már emiatt nem vagyok jó magyar kálvinista?

Legyen róla meggyőződve, hogy senki melegebben nem óhajtja nálam bármilyen kálvini egyesület létrejöttét, melynek célja a társadalom szívéhez való férközés, a hitélet föllendítése és virágzásra emelése. Bár minden faluban volna egy! Olyan mint a budapesti „Nagypénteki Társaság” „Ifjusági egyesület.” Ezek lennének a mi táborhelyeink: Isten és Jézus nevével zászlóikon. De az irodalmi társaságból elég egy. Lám az is csak teng. Az lenne a feladatunk, hogy mint az unitáriusok a Dávid-Ferencz Egylettel teszik, a Magyar Prot. Irodalmi Társaságnak minden nagyobb városban egy-egy fiók egyletet szerveznénk, melyek azokat a sokszor emlegetett, dehonostált, szegény papokat is bevonják működésük körébe s adnának nekik ösztönt a továbbképzésre.

—y indítványa által a kálvinista papok és tanárok nagyobb külső tekintélyét gondolta elérhetőnek. Tényekkel lehet kimutatni, hogy ez csak egy fényes illúzió. A róm. kath. egyház megalkotta a Szent István és Szent László Társulatokat. Birtokában van óriási hatalomnak, nagy gazdagságnak és szemképrázató fénynek. Megvan-e mégis e társulatok iránt a világi társadalom megfelelő érdeklődése? emeli-e e társadalom szemében a tagok nimbuszát az, hogy ők e társulatokban széket ülnek?

Igy nem lenne a Kálvin-Társaság létesítésével is az —y által kontemplált cél elérve.

Szólnom kell még F. Varga Lajos úr visióiról. Bizonyosan régen olvasta —y cikkét. Elfelelte. — Az meg még bizonyosabb, hogy az enyémet felületesen nézte át. Így esett meg az a furcsa eset, hogy szent haragjában lelke elragadtaték és lát és harcolt vala olyanok ellen, aminőkről —y és én közöttem szó sem volt. — Erősen a lelkemre köti, hogy a Kálvin-Társaság megalkulását a szociális viszonyok, az egyház kardinális elvei, a jövő megpróbáltatás napjai, az anyagi szegénység stb. sürgetik. — De hiszen ez szélmalom harc! Egy árva szóval sem mondom én, hogy a fennebbi okokból ne alakuljon nem egy, hanem tíz-husz Kálvin-Társaság. Különböznék üdvösen munkálkodnak ez irányban — persze ott ahol vannak — a lelkesítő körök és értekezletek is. Részemről minél intenzívebbé kívánám tenni egyházunknak eme belső kiépítésre szánt működését.

E tekintetben hát nincs különbség köztem és F. Varga Lajos úr között. S ő mégis erősen vagdalkozik. Mint a vitéz, aki a levegőbe csapdossa, vagy épen a szélmalom ellen folytat kegyetlen küzdelmet. Eme Don Quixotte szerepében fogadja részvételemet, s engedje meg egyúttal, hogy kérjem arra, ne gondolja, hogy ő az az Atlasz, a kinek vállain nyugszik egyedül a magyar kálvinista glóbus. Higyje el, hogy nagyon sokan tartjuk, a sok között én is, tudom csekély erővel, de tiszta, hámítatlan kálvinista meggyőződéssel.

S. Szabó József.

Könyvismertetés.

Ünnepi, alkalmi és közönséges egyházi beszédek. Irta *Illyés Endre* mezőberényi ev. ref. lelkész. *Kner Izidor* nyomása Gyomán 1893. Ára 1 frt 50 kr. 239 l. 8°

Bár jól tudom, hogy a ki az irodalmi téren babérokat óhajt szerezni, annak hosszas gyakorlatra s folytonos munkára van szüksége, mert mint mindenütt úgy itt is a gyakorlat teszi a mestert, s keveseknek adatik a szerencse, hogy mindjárt első fellépésök az olvasók vagy szakferfiak osztatlan tetszésével találkozzék, mégis be kell vallanom, hogy némi elfogultság volt bennem a pálya kezdetén levők irodalmi munkásságát illetően, s valahányszor ilyet láttam a „*nonum praematur in annis*” örök érvényű szabálya jutott eszembe melyet különösen állandó értékre számot tartó munkáknál nagyon figyelembe veendőnek talállok. Igaz, hogy a józan és elfogulatlan kritika is áldásos hatással lehet, s bizonyára van is a szerzőkre, s e szempontból bemutatni az irányt, melyet a jövő munkás követni óhajt, szintén lehet kívánatos.

De amióta *Vásárhegyi Zsigmond* lelkész társam alig pár évi lelkészkedése után sajtó alá rendezett „Bibliái képek” című egyházi szónoklatokat tartalmazó füzetét csak nem rég nagy gondnal és figyelemmel végig tanulmányoztam, elismerem hogy vélekedésem sokban változott, s bár mindig Lutherrel tartok a ki szerint „*felette nehéz az Isten igéjét praedikálni*” mégis látom hogy lehet azt ifju embernek is szépen és igen igen építőleg tanítani.

Ugyanazért élénk érdeklődéssel vettem kezembe *Illyés* lelkész társam predikációs füzetét, a ki szintén alig pár évi lelkészkedése után egy terjedelmes kötetet rendezett sajtó alá.

Örömmel ismerem el, hogyha ebben nem tapasztaltam is azt a rengeteg ismeret halmazt s a bibliai igazságnak olyan szerencsés alkalmazását és magyará-

zását, mint ama másik munkában, mely csakugyan leviszi a hálót a legnagyobb mélységre s onnan hozza fel az örök igazságok tündöklő gyémánt szeméit, s értelemhez szólva eljut a velőknek megosztásáig — hogy mindazt a mit a szerző előszavában ígér: „*olyan beszédekkel kívánok szolgálni, melyek úgy a lelkész ajakán, mint esetleg a nép kezében egyaránt építő hatásuak lehetnek*“ tökéletesen be is váltja.

28 közrebocsájtott egyházi beszédében az év minden nevezetesebb alkalmára ad szónoklatokat. Van munkájában 4 adventi, 1 karácsonyi, 1 újév utáni, 2 farsangi, 1 bűnbánati, 1 virágvasárnapi, 1 nagypénteki, 1 husvét, 1 husvét utáni, 1 áldozó csütörtöki, 1 pünköszi, 1 újkenyéri, 1 újbori, 1 tavaszi, 1 őszi, 1 reformationalis emlékűnnepélyi, 6 közönséges és 1 alkalmi beszéd (templom leégés évfordulati napján.) A beszédek az egyházi évkörnek megfelelően vannak be osztva.

A 4 első adventi beszéd, feladatához híven a remény és várakozás e megszentelt idejét tisztán a Krisztus személyének szenteli, s bár különböző textusokról beszél, keresi az összefüggést s elég szerencsésen meg is találja azt, hogy egy ugyanazon uton haladva, minden lépéssel közelebb vigye hallgatóit a születendő Messiáshoz s már ezekben megismertet a prófétai időszak és a Jézus kora utáni nagy különbséggel, s mikor így 4 beszédben, melyeknek értéke gradatim emelkedett, tető pontra fokozta a várakozást, akkor a teljesedés pillanatában karácsonykor (V-dik beszéd) továbbra is „*szorgalmatosan értekezik a Krisztus felől*“ s egy szép beszédben megnyugtatta híveit hogy nem hiába vártak. A füzetnek minden esetre ez a legszerencsésebb cyklusa.

Tovább megy, s újév utáni első vasárnapi beszédet ad. Szerinte az újév csak polgári ünnep, melyet a nem keresztyén is hozzánk hasonló érzelmekkel és gondolatokkal ünnepelhet meg, de a vasárnaphoz váltságunk egy nagy ténye, Jézusunk feltámadása fűződik. Szép keresztyén eszme, s ennek átérzése vonul végig az egész beszéden, melynek megvalósításához az úrházának szerelmét ajánlja, s felhívja hallgatóit hogy a felolvasott textust tegyék jelmondatukká. Szeretem hinni, hogy a textust a predikációhoz szerző nem jelmondatnak tekinti, hiszen ebbe a bűnbe egész füzetében sehol nem esik, s itt is szépen részeire bontja azt s nem felette, hanem belőle predikál.

Sorrend szerint a farsang következik. 1 Mózes XXIV. 1—10, és 1 Mózes XXIV. 55—67-ről két analitikó-synthetikus beszédben szól 1-ször a szülei gondoskodásról a házasság kötést illetőleg s 2-ször hogy mint viseljék magokat az ifjak a házasság kötésnél. Kifejezést ad a beszédben, hogy gyülekezete a házasság kötés szempontjából alig ismeri a farsangot. Ha így áll adolog e két beszéd el is maradhatott volna, mert különösebb értéke nincs.

Utána 1 bűnbánati s 3 közönséges predikáció jön. Mindenik teljesen szövegszerű, s általában jó gondolatok, s tiszta keresztyén eszmék egyszerű, de szép nyelv jellemzik e munkákat.

A XIII-dik számú virágvasárnapi beszéd, hol a Jeruzsalembe bevonuló Krisztus mint lelki király mutatattatik be, s Márk XI. 1—11. verse alapján igen szépen van feltüntetve a lelki király hatalma, s a hódolat melylyel ő neki adozunk. Egyike a füzet legszebb beszédeinek, melyhez méltán sorakozik a Zollikofer után irt nagypénteki s az erős hitet sugárzó, s Krisztus iránt rajongó szeretetet mutató husvét beszéd.

Áldozó csütörtöki beszédét a tárgy megválasztását illetőleg, igen szerencsésnek tartom. E napon, mikor a hitszónoknak nem szabad tulságosan bölcsnek lenni, sőt

nagyon tisztelni kell a Jézust eltakaró felhő titkait, akkor oly szépen beszélni ama felvetett kérdésről, hogy mi által érezhetjük a leghathatósabban, hogy Krisztus csakugyan úr mi felettünk? csak hivatásos és hiteles lélek tud. Pünköszi egyházi beszédje már nem olyan sikerült, s annyira megszokott és ismert uton halad, hogy a hitnek és szeretetnek lelke, mely őt e beszédben lelkesíti bizonyára tud ő nála magasabban is szárnyalni, mint a mikép itt szárnyal.

Többi beszédeinek részletesebb ismertetésébe nem bocsájtkozom, egyet azonban meg kell ezekről is jegyez-nem, hogy teljesen szövegszerűek, csaknem kivétel nélkül helyes felosztásuak s a textust kimerítők. Általánosságban azonban szólok még az egész munkáról. Elismerem, hogy a homiletikai szabályok ama két sarkalatos elvének legyen a predikáció tárgya bibliai és keresztyéni: tökéletesen megfelelnek e beszédek. Meg van rajtok az a máz, mely őket vonzókká, s a kenetteljeség mely hitet gerjesztővé s ezáltal építő hatásuakká teszi. Nyelvezetök mesterkéletlen, s többnyire szép, bár egy néhány helyen mégis úgy ellapul, s oly közönségesé lesz, melynél a szöszék méltósága többet követel, bár jól tudom, hogy a puffanó frázisok után e hely nem áhítozik.

Szerző előszavában említi hogy a homiletikai elvek egynemelyikét az író egyáltalán tekinteten kívül nem hagyhatja, de a mellett azt is hangsúlyozza, hogy ön kezével ás sirt magának, ha ezeket sablonszerűleg alkalmazza egyéniségének rovására. E tekintetben vele tartok, s elismerem, hogy a korlátokon tágitani lehet, s nem tartom hibának, mikor az egyéniség a beszédben akként érvényesül, mint nála pár helyen, a hol a saját hitét, — mert ez mindenütt teljesen bibliai — prédikálja, noha mi nem magunkat prédikáljuk, hanem a Jézus Krisztust, az Urat, de azt hibának tartom, a mi minden egyes beszédénél megvan, hogy a zárbeszédre kevés gondot fordít. Tartalmi és alaki teljesség szerintem conditio sine qua nonja a jó egyházi beszédnek. Nem hagyja ő ugyan ezt el, de vele oly röviden végez, a melynél a beszéd e fontos része több figyelmet érdemel.

De összegezve mind azt, mit e beszédekről mondtam, azon következtetéssel zárom be tudósításomat, hogy Illyés beszédei bennem azon impressiót keltették, hogy ő a Krisztus igaz tudományát tanítja, értelemmel erőteljesen, s benne egyházi irodalmunk egy komoly és hasznos munkást nyert. Excelsior! Ajánlom munkáját lelkésztársaim figyelmébe!!

Szicszay Zoltán,
ev. ref. lelkész.

IRODALOM.

Középiskola annak a havonként megjelenő folyóiratnak a címe, melyet dr. Schönwitzky Bertalan főgymn. tanár dr. Bozóky Endre és Kutrucz Rezső főmunkatársakkal szerkeszt és a mely Pozsonyban Stampfel Károly bizományában jelenik meg. E folyóirat, a mely jelenleg II-dik évfolyamát éli, sok tartalmas közleményt foglal magában, kellő önállóságot tanúsít s általában ügyes szerkesztői kézre vall, a miért megérdemli széles körben a figyelmet és támogatást. Legutóbbi májusi számában a következő figyelemre méltó és terjedelmes főbb közleményeket találjuk: Nyolcz vagy kilencz évfolyamos legyen-e az új középiskola? Kutrucz Rezsőtől. Az egy-séges középiskola, mint reform. Dr. Molnár Istvántól. A milleniumi kiállítás középiskolai csoportja. Befejező közlemény. Dr. Bozóky Endrétől. Kisebb közlemények

stb. Ajánljuk középiskoláink tanárainak pártfogásába. Előfizetési ára 1893. október 15-től 1894. július 15-ig (10 szám) 3 frt.

„Mátyás király a magyar költészetben.“ Irta: R. Vozári Gyula főgymn. tanár. Munkács, 1894. 47. l. A kis, igénytelenül kiállított füzet a Mátyás királyról szóló költeményekkel foglalkozik, mint (szerző szerint) „elmefuttatás, mely azonkívül, hogy a nagy közönséget és tanulóifjúságot is érdekelheti, legalább tárgyánál fogva talán szakemberek figyelmét is felköltheti, sőt alkalmoszerűnek is kinálkozik, mivel Mátyás szobrát is kevés idő múlva szülővárosában Kolozsvárt fel fogják állítani.“ E kijelentés ugyan nem igazít el bennünket arra nézve, hogy a nagy közönség és tanulóifjúság vagy a szakemberek számára készült-e hát a művecske; átolvasása azonban arra a meggyőződésre juttat, hogy a lelkiismeretes gonddal összeszedett adatok, ügyes kivonatok, találó (bár hézagos) szembeállítások és megjegyzések, nemkülönben az egésznek világos, egyszerre áttekinthető szerkezete következtében legtöbb hasznát vehetik a szakemberek. Sorra veszi szerző a „Pesti gyerekek ücczai“ énekétől kezdve napjainkig megjelent mindazon *verses* költői műveket, melyek vagy egészen, vagy csak némely részletökben Mátyás alakjával foglalkoznak s úgy találja, hogy harmincznégy szerző hetvennégy külön munkában emlékezik népszerű királyunknak különösen igazságosságáról, de humoros kedvteléseiről és vitézségéről, továbbá nemzete, kiváltképen szegény sorsú népe iránti szeretetéről és kormányzási bölcseségéről is. Az egyes költeményeket időrendben veszi sorra szerző, elmondja röviden tartalmukat, a nevezetesebbekből idéz is jellemző részeket s fűz hozzá némi irodalomtörténeti megjegyzéseket. Vázlatosan fejtegeti, mi indította kezdettől fogva költőinket a Mátyás megéneklésére s következtetéseiben oda jut: hogy ez a nagy királynak a nemzet egyetemével való egybeforrásából magyarázható meg. Itt-ott a lelkesedés őt is megkapja s hol a tárgy, hol az egyes írók magasztalására, vagy tévedéseinek kritikájára indítja. Az ilyen theoretikus részek azonban egészen háttérbe vannak szorítva a források ismertetése mellett s épen azért a semmit nem mondó „elmefuttatás“ helyett inkább nevezhetnők munkáját lelkiismeretes gonddal készült *forrástanulmány*nak, melyet egy kis kritika mellett haszonnal forgathat az irodalomtörténet kutatója. Kár, hogy az aesthetikai résznek semmi tér sincs benne engedve s hogy a kiállítás nagyon is magán viseli a vidéki sajtó kezdetlegességének nyomait. Szívesen ajánljuk az érdeklődő szakemberek figyelmébe s óhajtanók, hogy szerző művét, az aesthetikai dolgokra is kiterjedve, nagyobb terjedelemben dolgozza ki! G. I.

Az 1848—49-iki Magyar Szabadságharcz-Története című illusztrált vállalatból most jelent meg a 14-ik füzet, amelyben Gracza György Jellasiának, a párttűtő horvát bannak hadikészülődését mondja el élénken. E füzetben emlékezik meg a szerző a Léderer-féle híres macskazenéről is, mely tudvalevőleg a budai főhadparancsnokság előtt folyt le s a melynek nagy vérengzés lett a következménye. Az illusztrációk ebben a füzetben is igen szépek. Érdekes, a füzet fascimilegyűjteménye is, amely a szabadságharcz nevezetesebb szereplőinek névirását mutatja be. A többi képek a következők: Klapka György 1848-ki arcképe. (Eredetije az országos ereklyemuzeumban.) A Földváry testvérek, Földváry Károly ezredes a váci hős, Földváry Lajos

Eszék várparancsnoka, Földváry Sándor ezredes, a Szent-Tamási hős. Jósika Miklós báró (1848-ki arckép.) Gr. Guyon Richard honvédtábornok. (Az 1848—49-iki orsz. ereklyemuzeumban őrzött egykorú aquarell után.) 1848—49. honvéd érdemjelek. A szabadságharcz nevezetesebb szereplői a honvédség köréből. Osztrák táborig posta megtámadása. (Eredetije a bécsi csász. udv. muzeumban) Aulich Lajos honvédtábornok (1848-ki arckép.) Részlet a bécsi forradalomból. (A Zeughaus megostromlása.)

Megjelent a Magyar tájszótár. A m. t. akadémia megbízásából szerkesztette Szinnyei József egyetemi professzor. Első kötet. V. füzet, mely a „Fonadék—Hagy“ tétetelekről szól. Megjelenik márczius 1., junius 1., szeptember 1., december 1. Előfizetési ára évenként 4 frt. Budapest, kiadja Hornyánszky Viktor könyvkereskedése 1894.

A keresztyén egyház rövid története. Elemi iskolák felső, polgári és középiskolák alsó osztályai számára írta *Becreczky Sándor*, ág. h. evang. hitoktató. Ára 30 kr. Budapest, 1894. Kiadja Kókai Lajos. Szerző 60, kis nyolczadrétű oldalon és így természetesen igen összevont keretben dolgozta ki munkáját, mely 3 főszakaszra oszlik. I. A keresztyén egyház története az egyházjavításig (3—16. l.). II. Az egyházjavítás Németországban és Schweizban (17—31. l.). III. Az egyházjavítás Magyarországon (33—61. l.). Záradékol értékes összeállításban időszaki táblázatot közöl Jézus születésétől egészen a jelenig (61—66. l.). Egy pár tollhibát leszámítva, p. o. hően Rómában meg Kolosséban is Pál apostol alapította a gyülekezetet, általában véve folyékony, érthető és világos előadással ismerteti szerző a keresztyén egyház életének főbb mozzanatait, bensőséggel szólván különösen a reformációról. A tapasztalat fogja majd megmutatni, mennyiben felel meg céljának. Felhívjuk rá az illető körök figyelmét.

KORBAI KÁROLY

kulai ügyvéd s az alsóbaranya-bácsi ev. ref. egyházmegye tanácsbírája — széles körben ismert nemes hitfelünk — folyó hó 4-én elhalt s 6-án a vidék és megye közönségének nagy részvételével eltemettetett. Atyja német eredetű néptanító volt, a ki fiát magyarnak s református keresztyénnek nevelte. A kiváló tehetségű Korbai, már mint ifjú, a legszívósabb kitartással küzdötte le az élet nehéz próbáit s midőn mint ügyvéd, önálló munkakörben mozoghatott, két nagy eszme diadala lelkesítette egész valóját: a haza és az anyaszentegyház! Lankadatlan munkásságának, összes erőinek megfeszítésével szerzett rengeteg keresményének reménybeli örökösül tekintette már életében az alsóbaranya-bácsi egyházmegyét, a melynek kebelében élt és hatott s a mely az őszinte ragaszkodás és hódolat kifejezéseivel igyekezett őt elhalmozni. Évekkel ezelőtt hatezer frtos ösztöndíj-alapítványt tett oly célból, hogy annak évi kamatai, a német tan nyelvű elemi iskolák tanítói közül három olyan tanférfinak osztassanak ki, a kik a magyar nyelvnek és magyar nemzeti szellemnek ápolásában a leg-ikeresebb eredményt képesek felmutatni. A három díjat 150, 100 és 50 frt értékben az egyházmegye bíráló küldötteinek indokolt véleménye alapján, az egyh. megyei közgyűlés tette folyóvá minden évben. Ennek a fenkölt lelkületű és

nemes gondolkozásu hitfelünknek köszönhető, a bácskai németiség körében, az utóbbi tiz év leforgása alatt elért magyarosodás és az ezzel párhuzamban kifejlődött magasabb fokú művelődés. Ezen kívül Kulán kiseddóvodát létesített, s azt mind berendezése, mind céltudatos fejlesztés által a vármegye legelsőrendű ilyenmü intézetévé tette. Mint tanító fia, szíven viselte a tanítók ügyét s az egyházmegyei tanítói gyámintézetnek éveken át lelkes vezetője, elnöke volt. A lelkipásztorok és gyülekezetek minden ügye iránt a legélelkebb érdeklődést tanúsította s mivel Kulán nem volt ref. templom, a vidéki templomokba járt el, leginkább Feketehegyre, hol szeretett barátját, b. e. Szilády Jánost hallgatta és még Ujsóvéra. Vendégszerető háza a környék és a vármegye intelligenciájának találkozó helye volt s benne az egész Bácska, egyik legnépszerűbb, legkedveltebb, legtiszteltebb, valóban nagy emberét vesztette el. Nem lévén családja, neje sem: összes vagyonának, százezer forintot érő hagyatékának általános örökösévé, a hozzá tisztelő kegyelettel ragaszkodó alsóbaranya-bácsi ev. ref. egyh. megyét rendelte s ezzel megerősítette azt a felőle táplált véleményt, hogy egész életét a magyar haza és reform. egyház javára szentelte. Méltó tehát az a mély gyász, melynek az egyházmegye, a boldogult ravatalánál kifejezést adott, a hol is Venetianer Sándor ujsóvei, Keck Zsigmond cservenkai, Tóth Sándor feketehegyi és Szendy Lajos pacséri lelkészek mondtak halotti imádságokat és temetési beszédeket. Végrendelete hírének hallatára, bizonyosan minden magyar református honpolgár áldólag és emelkedett önérzettel gondol e kiváló férhura; azok pedig, kik személyesen közelebbről is ismerték, főleg a kik hagyatékának jótéteményeiben részesülnek, őszintén sóhajthatják az elköltözött után: Legyen áldott emlékezte!

e-s.

Külföld.

A németországi református egyház erősödése lépésről-lépésre halad előbbre. Az ezen célból tiz esztendővel ezelőtt alakult református szövetség, élén a fáradhatatlan tevékenységű dr. Brandes udvari lelkészszel, mindent megtesz arra nézve, hogy az elszórt csoportokba visszatérjen az élet s az elhagyatott, elárvahodott tájakon munkások álljanak elő, a kik vessenek, hogy aztán arathassanak. Ezen, aránylag szerény körben fellépett szövetség, ma már az egész Németország területére kiterjeszti áldásos hatását s gondoskodása következtében idáig is több egyház keletkezett. Az ezen évi elnökségi gyűlést a múlt hó 22. és 23. napjain tartották meg Hannoverben, kimondván, hogy elodázhatatlan teendőül tekinti a szövetség, miként a ref. egyház a maga külön céljainak elérése indokából, diakonissaházat alapítson, melynek tervjavaslata elkészítése végett bizottságot küldtek ki. A gyűlékezést és a vidéki résztvevő közönség érdeklődése mellett tartott nyilvános gyűlésen négy-ötszáz tag jelent meg. Itt a bátorító, öntudatra ébresztő, erősítő beszédeknek egész sorozatával léptek elő a vezérlő férfiak. A 122. zsoltár eléneklése és az elnök üdvözlése után Calaminus elberfeldi lelkész emlékeztette az egybegyűlteket a ref. szövetség céljaira s szándékaira. Tiz évvel ezelőtt, mikor ez a szövetség létrejött, még alig hallott valaki valamit arról, hogy Hannoverben ref. egyház van — magok a hívek is alig ismerték egymást: s ma már a hannoveri egyház élénk munkásságának s buzgóságának híre, elhatott az egész Németország reformátusai közé. Isten segédelmével nem sokára lesz új templomuk s körükben jelenik meg egy nagy elterjedtségű ref. hetilap is. Nyilvánvaló tehát,

hogy a ref. hitvallás nincs enyésző félben, nem fenyegeti azt a kimulás veszélye, csak tartsunk össze, tömörüljünk, egyesüljünk! Brandes dr. történelmi visszapillantást vetve a Zwingli születésének négyszázados évfordúlatára alkalmából előállott ref. szövetség multjára s a Luther és Zwingli közt lefolyt marburgi vitára, majd esetelven a református Allianc világra szóló hatását, mely e szűkebb körű szövetség életrekelését is elősegítette: arra bátorítja a jelenlevőket, hogy a református hitvalláshoz — melynek alapelveit az újabb theologiai tudományosság is egyre jobban-jobban igazoltaknak ismeri el — állhatatosan, rendületlenül ragaszkodjanak! A református egyháznak különösen Németország keleti részén vívott küzdelmeit tüntette fel példákban Müller K. főtitkár, felhíván a közfigyelmet arra, hogy ezeknek a folyvást erősödő ellenállásoknak leküzdése végett, szükséges az erők egyesítése s a vállvetett tudatos munkálkodás. — Többen beszéltek még átánosabb jelentőségű témákról is, így pl. o. a keresztyéni munkás szeretetről, a társadalmi bajok orvoslásának módjairól, a keresztyéni élet áldásairól, a szenteknek egységéről a heidelbergi káté 55. kérdése szellemében és így tovább. A nyilvános gyűlést Luther gyönyörű énekével „Erős várunk...” rekesztették be. Mi pedig, magyar református atyámfiai, a kik külföldi hitrokonaink ilyen áldásos, üdvös buzgólkodását halljuk s annak hírére örvendezünk is, ugyan meddig késedelmezünk még a ránk néző munka megkezdésével? Vagy talán nekünk nincs szükségünk az erők egyesítésére? Talán bízunk mi lelkipásztorok és tanítók: mindent az egyházmegye, kerület és konvent bölcseségére?! Hát van-e csakugyan mi bennünk élni hit, jog és erő? Ha igen: ám lássuk!

KÜLÖNFÉLEK.

— Az ágostai evang. egyház zsinata f. junius 7—10-dik napjain tartotta meg utolsó ülészetét. E zsinat, a mely a reformátusok zsinatjával egyidejűleg, 1891 végén nyílt meg, nagyfontosságú, mondhatni korszakalkotó marad mindenkorra a hazai ág. ev. egyház történetében. E zsinat által nyert a testvér prot. egyház szervezete, alkotmánya határozottan körvonalozott törvényes alakot, a mely által az egyház szilárdabb országos egységgé válik, a mely egységes országos egyháznak organuma egyrészt az *egyetemes gyűlés*, felruházva nemcsak tanácskozási, hanem *rendelkezői* joggal, mondhatni, tökéletesebb formában, mint a ref. konvent; másrészt pedig az *egyetemes felügyelő*, a ki az egyház állandó és folytonos kormányzója és képviselője. Maradandó alkotása a zsinatnak a reformátusokéhoz hasonló célból létesített *evang. közalap* is, a mely azonban amazokénál szélesebb feladatkörrel szerveztetett, a mennyiben a szegény egyházak és lelkészek felsegélésén s a lelkészi gyám- és nyugdíjintézet alapításán kívül *árvaházak, nőnevelő intézetek* támogatását s az evang. ifjúság vallásos oktatásának nem evang. iskolákban való előmozdítását is céljául tűzték ki. A közalap részére fizetendő évi járuléka az egyháztagok egyenes állami adójának 1/2 %-ában van megállapítva, a mi első tekintetre is egyszerűbbnek és célszerűbbnek látszik, mint a mi szövevényes és nehezen keresztülvihető osztálybasorozásunk. Kíváncsiak is vagyunk, hogy miként fognak boldogulni a mi presbiteriumaink annak a 16 osztálynak a megállapításával, a melyet zsinati törvényeink előszabnak s ha aztán ezzel mégis sikerül megbirkózniok, vajjon igazságosabb

lesz-e az a kivetési alap és adóztatás, mintha egyenesen az állami adó alapjára helyezkedtünk volna. A most lefolyt berekesztő ülészaknak nevezetes alkotása az *egyetemes gyámintézetéről s az egyetemes nyugdíjintézet* létesítéséről szóló törvényjavaslatok tárgyalása. Az előbbi intézmény, a melyre vonatkozó javaslat előadója *Perlaky Elek* orsz. képviselő volt, nem új az evang. egyházban, sőt már hosszabb idő óta fennáll és áldásosan működik; most a zsinat az intézményt törvényben is megerősítette, a nélkül, hogy szervezetét lényegében változtatta volna. A gyámintézet főleg oly egyházi czélok támogatását tűzi ki feladatául, a melyek az egyházi közalapból kellő segítséget nem nyerhetnek. Az egyetemes nyugdíjintézetre vonatkozó javaslatot, melyet szintén *Perlaky* adott elő, élénk helyeslés között fogadta el a zsinat. Minthogy az egyház még nincs oly helyzetben, hogy ez üdvös és nagyfontosságú intézményt pénzügyi nehézségek miatt már most megalkothassa: e törvényjavaslat elfogadása által tulajdonképen csakis *elvéleg* mondotta ki a zsinat, hogy a lelkesi és tisztviselői nyugdíjintézet létesítésének szükségét belátja s azt megvalósítani akarja. A részletes tervezet kidolgozásával az egyetemes gyűlés meg is bízott. Különösen figyelemre méltónak találjuk e javaslatban azt, hogy a nyugdíjintézet nemcsak a lelkesekről, hanem a *theol. tanárokról*, az önálló *vallás tanárokról* s az *egyházi énekvezérekről* is gondoskodni kíván. — Végül az ülészak legtöbb izgalmat okozott tárgya az *egyházkerületek új beosztására* vonatkozó törvényjavaslat volt, a melyet *Györy Elek* zsinati főjegyző, az alkotmányi bizottság előadója terjesztett be. E szerint a dunáninneni egyházkerület kötelékében maradtak a *pozsony-városi és megyei, a nyitrai, a trencsényi és mosonyi* egyházmegyék; hozzá csatoltattak még a bányai kerületből a *borsi, honti és nógrádi* e. megyék; viszont az *árvai és lipői* e. megyék a dunáninneni kerületből a tiszai kerületbe, a *turóczy* e. megye pedig a bányába kebelezetett át. Ez új beosztás egy radikális orvosszer volt azon panszláv üzelmekkel szemben, a melyeket a dunáninneni kerületben megfékezni az előbbi beosztás mellett nem lehetett. Százados tradíciókat gázolt át ez intézkedés, de elkerülhetetlen volt úgy az egyház belbékéje, mint a haza érdekében. Az ev. egyház a hazának, a nemzeti államnak, ez intézkedése által végtelen nagy szolgálatot tett és pedig nem minden áldozat nélkül, a mikor testén fájdalmas viviszakciót vitt e czéltól véghez. Szükséges, hogy az állam se nézze összetett kezekkel az egyház nehéz küzdelmét, már csak azért se, mert az egyház e téren tulajdonkép olyan feladatra vállalkozik, a melyre mindenképp az állam van hivatva. A magyar állam elég erős arra, hogy magát ellenségeivel szemben megvédelmezhesse; ne hártsa tehát a védekezés nehéz feladatát egészen egy olyan tényezőre, a mely e kérdésben utóvégre is csak közvetve és másodrenden van érdekelve.

B. L.

— **Békési Gyula** tankerületi főigazgató 10 évi működésének méltánylása indokából, mint már jeleztük is, f. hó hó 10-én délelőtt a reáliskola dísztermében, igen sikerült örömmünnepséget rendeztek a tankerületbeli középiskolai tanárok. Részt vettek benne a debreczeni állami főreáliskola és kegyesrendi algymnasium tanárai mindnyájan, továbbá ev. ref. főgymnasiumunk tantestülete képviselőileg **Tüdős János** igazgató élén, azután a szentesi községi főgymnasium 3 tagu küldöttsége **Zolnay Károly** igazgató-, a miskolczi kjr. kath. gymnasium 4 tagu küldöttsége **Polgár György** igazgató-, a n.-kállói

állami főreáliskola 5 tagu küldöttsége **Surina István** igazgató-, a n.-károlyi kath. főgymnasium 3 tagu küldöttsége **Hám József** igazgató-, a mezőturi ev. ref. főgymnasium 3 tagu küldöttsége **Bodolay László** igazgató-, a kisujszállási ev. ref. főgymnasium 3 tagu küldöttsége **Szabó József** tanár-, a nyiregyházai ág. ev. főgymnasium 8 tagu küldöttsége **Martinyi József** igazgató-, a karczagi ev. ref. gymnasium igazgatója **Faragó János**, a h.-bőszörményi ev. ref. főgymnasium 3 tagu küldöttsége **Kozma Sándor** igazgató-, a h.-nánási ev. ref. gymnasium 2 tagu küldöttsége **Kruchó Lajos** igazgató vezetése alatt. Az ünnepélyre küldöttségileg meghívott érdemes főigazgatót, a tanártársak nevében **Cserhalmy József** debreczeni kegyesrendi gymnasiumi igazgató üdvözölte, szónoki lendülettel, közvetlenséggel s találon jellemző kifejezésekkel tolmácsolva a tisztelet, szeretet és ragaszkodás őszinte érzelmeit, melyekkel a tankerület tanárai a főigazgató iránt viseltetnek s híven feltüntetve azt a lankadatlan és hatásaiban szemlélhető tevékenységet, melyet **Békési Gyula** idáig kifejtett. Előbb a debreczeni ősz régi főgymnasium szolgálatában működött azzal a tudatos czéllal, hogy ez az intézet az állami tanintézetekkel versenyképessé váljék, hogy a nagy magyar alföld kulturájának szellemi csillaga legyen; majd a tankerület szervezésekor a tanügyi kormány által kiszemelve s a tankerület vezetésével megbízva, nemcsak hozzáfogott a nevelés és oktatás egy színvonalának emeléséhez, hanem kitartó buzgalommal és méltó sikerrel is munkálkodik, hat, alkot mind e mai napig, úgy, hogy az általa elért eredmények nyilván igazolják, miként ő „nem a frázisok, hanem a tettek embere.“ A lelkes éljenzés után a főigazgató meghatva mondott köszönetet a megemlékezésért s gyöngéden elhárítva érdemeinek méltatását, kötelezőnek tekinti ezt a figyelmet, arra nézve, hogy a jövőben kettőztetett mérvben igyekezzék az elibe tűzött cél felé. Ezután **Hám József** nagykárolyi igazgató, alkalomszerű beszéd kíséretében átnyújtotta a megtszített főigazgatónak, a közvetlen hatásköre alatt álló középiskolai tanárok arcképeit magában foglaló, művészi kivitelű emlékalbumot. Megható pillanat volt, midőn a jubiláns egykori tanára, kartársa és állandóan jó barátja, **Tüdős János** debreczeni főgymnasiumi igazgató lépett elő, hogy közelebről a debreczeni főgymnasium, általában pedig a tankerület területén levő összes protestáns középiskolák tanárai nevében üdvözölje a főigazgatót. Örömet fejezván ki a felett, hogy a tanügyi kormány közvetlenül a mi körünkben ismert fel és innen szemelte ki azt a szakavatott tanférfit, a kinek úgy tehetségeiben, mint munkálkodásának sikereiben biztosítékot talált arra nézve, miként vezetése alatt a tankerület ügyei fejlődni s virágozni fognak: őszintén üdvözli őt s kívánja, hogy hazai tanügyiünk sikeres előbbvitelére még sokáig munkálkodhassék a tankerület élén. **Békési Gyula** válaszában kifejezte, hogy miként addig, míg a kollegiumban működött, hű és lelkiismeretes tisztviselő igyekezett lenni, úgy ő azóta sem érzi magát távol az ősz alma matertől, sőt szíve-lelke teljességével mindig munkálni fogja annak javát, boldogulását, szilárdulását. — Még **Martinyi József** nyiregyházai igazgató közvetítette tantestülete hódolatát, mire a nagy számú üdvözlő leveleket és táviratokat jelezték a szokásos módon. Délben az „Arany Bika“ dísztermében az összes tanférfiak részvételével kedélyes társaság volt, a hol szellemes pohárköszöntőkben nem volt hiány. — Mindezzel tartozott a tankerület tanártestülete — az igazi érdemek.

— **A kormányválság** az új Wekerle-miniszterium megalakulásával szerencsés véget ért. Alig hittük pedig, hogy a reakció és ultramontánizmus sokféle celszövényeinek a liberalizmus ügye már a kormányalakításnál áldozatul nem esik. Minket az új kormányalakításnál első sorban érdekel az a körülmény, hogy az egyházpolitikai program a változás után is érintetlenül fentartatott s a polg. házasságról szóló javaslat már a napokban ismét tárgyalás alá kerül a főrendiházban a siker biztosabb kilátásával, mint előbb. Másfelől pedig a kormányváltozás személyi oldala érdekel minket annyiban, hogy *Csáky Albin gróf* helyét a vallás- és közokt. miniszteri széken *dr. br. Eötvös Loránd* foglalta el. Lehetetlen, hogy Csáky gróf távozása alkalmából sajnálatunkat az ő elvesztése miatt s egyúttal elismerésünket nemes egyénisége iránt ki ne fejezzük, a ki a felvilágosultság, a pártatlanság, a hazafiasság és mindenben a legnemesebb liberálizmus elveinek legtisztább államférfiúi megtestesülése vala. Ő vitte a kormányra a protestánsok iránt is azt az elfogulatlan jóakaratot és becsülést, a melyet a nagy Eötvös óta ott hiába kerestünk. Nincs okunk kételkedni a felett, hogy utódja alatt nem fog megszakadni az alkotásoknak az a hosszú sora, a melyek az ő nevéhez tapadnak, s a melyeket ő kezdeményezett, hanem akadálytalanul tovább foly a nemzeti kultúra nagy épületének felemelése. Érdekes, mert jellemző megjegyzéseket fűz a Religio a személyváltozáshoz. „Csáky A. gróf esete — mondja a R. — ismeretes. Jó lélekkel, jó akarattal kezdte; a *protestáns ármány behálózta*; a szabadelvű népszerűség káprázata elszédítette; — következetességnek nevezett makacssága pedig végre a bukás szélére sodorta. — *A szabadelvűség, kath. tudomány-egyetemi iskolázás, kath. szellemű nevelés hiányában tönkre teszi Magyarország katolikuságának legjobb tehetségeit.* A legmagasabb szárnyalású szellemek nem bírnak felemelkedni a keresztény világnézet magaslatára, nem képesek belátni azt, hogy mint *államférfiúnak soha és senyiben sem szabad kath. férfiúnak ellenkezésbe kerülni a civilizáció anyjának, a kath. vallás elveivel, dogmaival.* Csáky Albin grófot az Isten tizparancsolatai negyedikének (tisztelet atyádat és anyádat) áthágása buktatta meg. Harczba keveredett ősei vallásával, a kath. anyaszentegyházzal stb.“ Izelítőnek elég ebből ennyi, most már tudjuk mi is, hogy miért bukott meg Csáky miniszter, ha ugyan megbukott volna, nem pedig önkényt, a nemzet tiszteletétől kísérve, vonult vala vissza a kormányról.

— **Debreczeni egyetem.** A debreczeni egyetemi alap javára 1894. máj. 26-tól jun. 13-ig, tehát legutóbbi közlésünk óta, a következő adományok folytak be: Thaly Kálmán orsz. képviselő alapítványát: 3 darab 100 frtos regálékötvényt befizette, 300 frt; Fried Emil adománya Reichmann Ármán útján 100 frt, a nagy-révi egyház adománya 20 frt 19 kr. Fiume város adománya polgármester úr útján 300 frt. A nyír-bogáti egyháztagok adománya 10 frt, ugyanott Baksay Zoltán 5 évre 5 frt évi járadékot kötelez, 25 frt; Erdélyi Miklós 5 évre 3 frt évi járadékot kötelez, 15 frt; Rácz Bertalan 5 évre 2 frt évi járadékot kötelez, 10 frt; Kéki László jegyző 5 évre 2 frt évi járadékot kötelez, 10 frt; Mózes András ref. lelkész 5 évre lefizetendő 30 frt évjáradékot és 1895-től 4 évre 5—5 frt évi járadékot kötelez, 50 frt; a nyír-bogáti ev. ref. egyház 4 évre 25—25 frt évi járadékot kötelez, 100 frt. A h.-nánási takarékpénztár adománya 126 frt 66 kr. A nagy-károlyi egyház 1894-től 10 éven át befizetendő 250 frt alapítványt tesz, 5% kamatot fizetvén a fenmaradt tőkétől, a mi 250 frt; ugyanott

Szicszay Gyula 50 frt, Asztalos Kálmán 25 frt, Fejes István 25 frt évi járadékot köteleznek, melyet 5—5 frtos részletekben fizetnek minden év szept. 1-én és így ez 100 frt. Olcsva 1894-től 5 évre 8 frt évi járadékot kötelez, a mi 40 frt. Az erdélyi egyh.-kerületből püspök úr útján egyszer s mindenkorai adomány 227 frt 76 kr.; ugyanazon egyh.-kerületből Nagy István harasztosi lelkész évenként 1894-től évi 3 frt, Borsai László 7 évig 50 kr., Kovács József 6 évig évi 1 frt, dr. Borosnyai L. Béla 5 évig évi 5 frt, Szalai Ferencz 4 évig évi 2 frt 50 kr., rugonfalvi egyház 5 évig 1 frt járadékot köteleznek, a minék összege 49 frt 50 kr.; ugyanonnan együttesen a debreczeni egyetemre és a kolozsvári theol. fakultásra Dali István sz.-csávási pap 1894-től évenként 5 frt, kúszlyi egyház 10 évig évi 3 frt, erkei egyház 10 évig 1 frt, bogdandi egyház 10 évig 5 frt, Dulló Károly alsó-csernátóni lelkész 5 évig évi 2 frt, Ferenczi István zalatnai pap 10 évig évi 2 frt, zalatnai egyház 10 évig évi 5 frt járadékot köteleztek; ezenkívül Tókos Sándor esperes 50 frt, a vajasdi egyház 50 frt és Seres Atilla 50 forint alapítványt tettek. Ugyanott a két fakultásra együtt 483 frt 26 kr. egyszer s mindenkorai adomány gyűlt be, mely összeg Kolozsváron gyümölcsöztetik, valamint a fenti évi járadék és alapítványi kötvények is ott kezeltenek.

— **A debreczeni ev. ref. főiskola** akadémiáján a következő 1894/5. tanévre akad. igazgatóvá egyértelműleg *dr. Öreg János* akad. bölcsészettanár, dékánokká pedig a theologiai karban *Csiky Lajos*, a jog- és államtudományi karban *dr. Kovács Sándor* ez évi igazgató választottak meg.

— **Tanárválasztás.** A debreczeni ev. ref. főiskola főgymnasiumában Tüdös János érdemes veterán tanár és igazgató nyugalomba vonulása folytán megüresedő, classica phil. tanszékre az egyházkerület legutóbbi közgyűlésétől nyert felhatalmazás alapján, f. junius 12-én össze gyűlt tanárválasztó küldöttség *S. Szabó József* kisújszállási főgymn. tanárt választotta meg. A megválasztott tanár ismeretes munkaszeretete, képzettsége és eddig kifejtett tevékenysége, valamint szerény és rokonszenves egyénisége teljes mértékben kezességet nyujtanak arra nézve, hogy főgymnasiumunk az ő megválasztatása által egy alkalmas és jeles erővel gazdagodott. A pályázat különben általában véve nagyon sikeresnek mondható, a mennyiben úgy számra nézve kielégítő volt, (6) mint minősítésre nézve kivétel nélkül jóra való erőket csoportosított össze. Nem csoda tehát, ha a szavazatok eleinte nagyon megoszlottak, a választás kimenetelét pedig a legutolsó pillanatokban is alig lehetett volna meghatározni.

— **Tanítványok kegyelete.** Főiskolánk gymnasiumának VIII-ik osztályú növendékei *Tóth József* tanár iránti szeretetüknek szép jelét adták, midőn a szorgalom-szak utolsó napjaiban, egy matematikai órán, szívük teljességéből üdvözölték a 42 év óta működő tanárt s emlékének megörökítése céljából maguk között 200 koronát gyűjtöttek, mely összeget egy ösztöndíj alaptőkéje gyanánt át is adták — további intézkedés végett — a tanárkarnak. Ugyancsak a hálás tanítványok köréből indult ki az az illetékes körök által buzgón fölkarolt mozgalom, melynek célja *Tüdös János* főgymnasiumi igazgatónak üdvözlése 42 évi tanári működése után nyugalomba vonulása alkalmából. A tervezet szerint a nyugalomba vonuló tudós tanárnak, az ifjúság lelkes vezérének és szeretetteljes barátjának tisztelői f. junius 30-án, szombaton d. u. 5 órakor a főiskola nagy gyűléstermében összegyűlnek s ott néhány szíves szóval üdvözlik őt, ennek végeztével pedig, később meghatározandó

helyen, együtt vacsorálnak. Egyidejűleg gyűjtést indítanak egy, a főiskolának felajánlandó „*Tudós János alapítvány*“-ra, a czél közelebbi meghatározására az ünnepezt férfiút kérve föl. Szívvel örülünk úgy a mostani, mint a régi tanítványok kegyeletének spontán megnyilatkozásán.

— **Kormányképviselők** a debreczeni ev. reform. főiskola tanárai közül. A maros-vásárhelyi ev. ref. főgymnasium érettségi vizsgálatára kormányképviselőül dr. *Öreg János* debreczeni főisk. akad. tanár küldetett ki. Rajta kívül már előbb kiküldetést nyertek *Géresi Kálmán* főisk. tanár a székely-udvarhelyi és szászvárosi ev. ref. főgymnasiumokhoz, *Csiky Lajos* hittanár pedig a csurgói ev. ref. főgymnasiumhoz. E szerint a debreczeni főiskola tanárai közül jelenleg hárman nyertek kormányképviselői megbízatást, sőt egy negyedikhez is érkezett felszólítás a n.-kőrösi főgymnasiumhoz leendő kiküldetésre nézve, a minek azonban az illető eleget nem tehetett. Mindenesetre oly bizalom jele e több rendbeli kiküldetés a tanügyi kormány részéről, a mely főiskolánkra nézve csak kitüntető lehet, mert főiskolai jelentőségének illetékes helyen mintegy elismerését foglalja magában.

— **Dr. Csiky Kálmán** a kir. József-műegyetemen a közigazgatási jog rendes s a tudomány-egyetemen a magyar magánjog magántanára, jeles tudós és író *Werböczy Hármaskönyvére* hirdet előfizetési felhívást, a melyet az eredeti latin szöveggel együtt magyar fordításban ad ki. A régebbi kiadások és fordítások elfogytak s különben is sok hibával telvők. Szerző, a ki 18 év óta foglalkozik a magyar jogtudomány régi forrásműveinek az egyetem jogi karánál való előadásával, teljesen hivatott arra, hogy a magyar jog eme legnevezetesebb forrásmunkáját a mai jogtörténeti tudomány színvonalának megfelelőleg tegye közhasználat tárgyává. A latin szöveg alapjául a Tripartitumnak 1517-ki, maga a szerző által eszközölt s így egyetlen hiteles kiadását vette. A könyv f. évi szeptember második felében fog megjelenni, ellátva jegyzetekkel, bevezetésül pedig a Tripartitum keletkezésének és kiadásainak történetével. Egy példány ára előfizetők, illetve előjegyzők részére 5 frt, bolti ár 6 frt lesz. A mű izléses alakban mintegy 40 íven az egyetemi nyomda által állittatik ki. Ajánljuk a közönség figyelmébe.

— **Dr. Horváth Ödönt**, az eperjesi jogakadémia jeles tanárát és ismert író, a ki ott a dékáni hivatalt is több év óta nagy buzgósággal viseli, tanítványai ritka kitüntetésben részesítették. Tíz éves tanári működésének elismerésül a joghallgatók arczképeiket egy művészi kivitelű dísz-albumban nyújtották át a szeretett tanárnak, a kit a theologusok is arczképükkel tiszteltek meg. Szívesen sorakozunk mi is a tisztelgő ifjúsághoz, s habár sajnálatunkra nem is vagyunk már közéjük valók más tekintetben, de jókívánataink, üdvözlésünk melegségére és őszinteségére nézve bátran kiálljuk a versenyt az ifjakkal, a kikkel egyetértve kívánjuk dr. Horváth Ödön kollegánknak azt az erőt és kitartást, a melyet eddig is oly sikeresen értékesített tanügyünk és közéletünk szolgálatában.

— **Dr. Bartha Béla** sárospataki jogtanár lapja, az „*Óráló*“, a mely egyházi érdekeink és a liberálisizmus szolgálatában rövid néhány hónapi fennállása óta is hasznos, sőt szükséges vállalatnak bizonyult, július 1-től fogva hetenként háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton fog megjelenni s külalakját is megváltoztatja, a mennyiben azt az alkalmasabb formát fogja magára öltetni, a melyben a Budp. Hirlap, Pesti Hirlap,

Magyar Hirlap jelennek meg. Dr. Bartha elismerésre méltó tevékenységet fejt ki e lap fentartása és fejlesztése körül; s az ő kitartó és odaadó fáradozásának sikerülhetett azoknak a rendkívüli nehézségeknek legalább valamennyire való legyőzése, a melyek egy ilyen természetű lap megalapításával s különösen annak vidéken való szerkesztésével járnak. Annyival inkább megérdemli a közönség támogatását. A megnagyobbított közlöny előfizetési ára egész évre 8 frt, félévre 4 frt, negyedévre 2 frt, egy hónapra 70 krár leend. Ajánljuk a közönség jóakaratu pártfogásába. Az előfizetési pénzek dr. Bartha Béla szerkesztőhöz Sárospatakra küldendők.

— **Az orsz. tanítói árvaház alapkövének letétele** vasárnap d. e. 11 1/2 órakor történik. Remélhetőleg élénk részvétele fog mutatkozni az iskolai hatóságoknak és tanerőknek ez ünnepélyen, mely nem hivatalos jellegű, és a melyre meghívók épen ezért nem küldetnek szét. Ez országos intézet alapításának történetét feltüntető okozatok, az épülettervek, a Debreczenben és Hajdumegyében megjelenő lapok egy-egy példánya, végre egy emlék-okmány fognak az e czélra készült alapkő erős horgany szelenczéjébe zárva befalaztatni.

— **Gyászhir** Városunk tisztikarának tiszteletre méltó éltes tagja s egyházunknak egyik legbuzgóbb híve költözött el közülünk ama jobb hazába, e hó 12-én *Kiss Károly* közlevéltárnok személyében. A 74 éves aggastyán életének utolsó napjáig teljesítette hivatalát s reggeli szokásos sétája közben, hirtelen szívzselhűdés következtében hunyt el. Kollegiumunkhoz, melyben kiképzését nyerte, városunkhoz, melyben született s 1878 óta hivatalt viselt, az Úr házához, melynek mind alkalmas mind alkalmatlan időben kegyes és hív látogatója volt — e három helyhez mindig állhatatosan, lelkesen, példaadólag ragaszkodott. Gyászolja özvegye Elekes Anna asszony és leánya Margit, férjével Elek Lajos főgymn. tanártársunkkal és gyermekeivel. A ravatalánál nyilvánult közrészvét s Istennek vigasztaló kegyelme enyhítse a rövid idő alatt újból meglátogatott gyászoló felek fájdalmát! A lelkiismeretes tisztviselőnek, hú férjnek, jó apának emlékezete legyen áldott!

— **Mezőgyánból** kaptuk s örömmel közöljük a következő hírt: Templomunkat, mely most 100 éves, restauráljuk, tornya tetejét rézpléhvel fedjük, belső egyenes templomi menyezet helyett szép boltíves menyezetet alkottatunk, régi kicsiny harangjaink helyett 2 nagy új harangot, vas állványt készítettünk, s lehet, hogy egy régi harangot, melynek tiszta hangja van, megtartunk, hogy á, c, é hármassal hanggal á moll accord zenét adjon. Remek képfaragó munkájú szószék, úrasztali körzet és karzat-elejt készítettünk, olyat, mely alkotásban ritkítja párját. Egyszóval csak a négy fal marad a régiből, még az ablakok helyett is vas ablakot teszünk. Ritka szép áldozatkészség, ha figyelembe vesszük, hogy csak 1889-ben építettünk egy oly korszinvonalon álló kettős iskolát, mely ezen a környéken páratlan. E nagymérvű templom restaurálási költség emelésénél — de tisztán templomépítési czélra — nagyméltóságú Tisza Kálmán úr (fölkérésünkre) *adomány* ajándék czímén 1000 frtot, azaz egyezer forintot ajánlott fel a mezőgyáni ev. ref. egyháznak. Imé, egy adomány, melynél, ha czélját tekintjük, oly igen sokat beszél a tett.

— **A hevesnagykunsági ev. ref. egyházmegyei tanító-egylet elnöksége** az ezen egylet alapító, pártoló és rendes tagjait s a tanügybarátokat, a f. évi *július hó 14-én* délelőtt 8 órakor Mezőtúron tartandó rendes évi tanító-egyleti közgyűlésre egybehívta; egyszersmind felkéri az érdeklődőket, hogy megjelenésük idejét Kiss

Ferencz mezőtúri tanítóval, mint az elszállásoló bizottság elnökével f. évi július hó 10-ig tudassák, a mennyiben a mezőtúri kartársak lehetőleg olcsó közebédről gondoskodni s minden irányban kellőleg intézkedni kívánnak. A gyűlés alkalmával a mezőtúri ref. tanító-testület iskolai butoraiból, taneszközeiből, szak- és ifjusági könyvtárából, tan- és vezérkönyveiből, női kézi munkákból és írásbeli dolgozatokból *kiállítást*, este pedig segély-egylete javára hangversenyyel összekötött táncmulatságot rendez, melyeken az egyházmegyei tanító-egylet tagjai szintén szívesen láttatnak. A gyűlés főbb tárgyai ezek lesznek: Elnöki megnyitó. A módosított alapszabály értelmében világi elnök választása. Elnöki jelentés. „Iskola és szabadelvűség“, felolvasás Farkas Imre m.-túri tanítótól. Képviselők jelentése az egyházmegyei és a mult évi orsz. bizottsági nagygyűlésről, előadó Józsa Pál kisújszállási tanító. A ref. tanítók orsz. egyesülete alapszabálytervezetének bírálata a ref. tanítók orsz. bizottsága elnökének felhívása folytán, előadó Milesz Béla t.-füredi tanító. „Államiak vagy felekezetiiek legyenek-e elemi népiskoláink?“ vitatétel, bevezeti Makay Zádor d.-ványai tanító. Javaslat a népoktatási törvény revisiója tárgyában az orsz. bizottsági elnökség felhívása folytán, előadó Szabó István t.-sz.-miklósi tanító. Központi bizottság választása. Vélemény az orsz. bizottság hivatalos közlönyéről. Jelentések. Indítványok. — A valóban élénk, pezsgő és sikeres tevékenységet felmutató életképes egylet, a tanügy iránt érzékkel és fogékonysággal bíró valamennyi szakkör, szakember és általában a közönség teljes érdeklődésére s méltánylására tarthat igényt. — Üdvözöljük!

— **Népiskolai tanügyi sajtónk** terén újabb időben élénk és örvendetes mozgalom mutatkozik. Azonkívül, hogy egyházi lapjaink is foglalkoznak a tanügy ezen ágával is, bár természetöknél fogva inkább csak általánosabb szempontból s a fontosabb mozzanatokra való figyelemmel, magában a tiszántúli ev. ref. egyházkerületben utóbbi időben két szakközöly jelenik meg. Az egyik a terjedelmesebb és fejlődésben lévő „*Tanügy*“ című, a mely minden hó 1-én és 15-én jelenik meg Békésen, több tanító-egyesület és testület hivatalos közölyne. Szerkeszti *Vaduy József*. Elég ügyesen és változatosan szerkesztett lap, a mely júliustól kezdve díjtalanul *heti melléklapot* is ígér. Céljául tűzte ki azt is, hogy olvasóinak a napilapok legérdekesebb cikkeit is bemutatja. — A másik a „*Tanítók Lapja*“, az ev. ref. tanítóság közölyne, heti lap. Szerkeszti *Dobó Sándor*, számos munkatárs segítségével; már az V. évfolyamot járja, H.-Böszörményben jelenik meg. Tartalmas dolgozatokat lehet benne találni. Legutóbbi, június 8-diki számának vezércikkében Sólyom Antal a mellett szólal fel, hogy a magyarországi tanítók országos bizottságának ez évi nagygyűlése ne Budapesten, hanem Debreczenben tartassék. — Megemlítjük végül a „*Beregmegyei Tanügy*“ cz. közölynt, a mely inkább folyóirat alakjában és természetével jelenik meg havonként egyszer, Beregszászban. Jelenleg már a X. évfolyamot éli. Szerkesztője *Zágoni Károly*, segédszerkesztő Radics Mihály. A beregvármegyei kir. tanfelügyelőség és az általános tanító-egyesület hivatalos közölyne. A Tanügy előfizetési ára egész évre 3 frt, a Tanítók Lapjáé 4 frt, az utóbb említett Beregm. Tanügyé pedig 2 frt. Mindhármat készséggel ajánljuk a szakfériak és érdeklődők pártfogásába.

— **Helyreigazítás.** Lapunk legutóbbi 23. számának vezércikkében a hittanhallgatók számára vonatkozó adat nem 1892/3-ból, hanem 1882/3-ból való.

— **A kis-újszállási ev. ref. iskolaszék** június 13-án tartott ülésében elhatározta, hogy ezentúl a konfirmált növendékeket a nagy és nevezetes nap emlékére, vallásos ismereteik és buzgóságuk emelésére, egy-egy darab új testamentommal megajándékozza.

TARTALOMJEGYZÉK: Az országos ev. ref. lelkészi gyámintézetről. Széll Kálmán. — **Tárca:** Jób könyve. Sass Béla. — **Tanügy:** A kis-újszállási ev. ref. főgymnasium vallásnári pályázata. Gulyás Lajos. — Az országos tanítói árvaház. — Quos ego! S. Szabó József. — Könyvismeretetés. Szikszay Zoltán. — **Irodalom.** — Korbai Károly. — Külföld. — Különfélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztők és laptulajdonosok:

Dr. ERDŐS JÓZSEF és Dr. BACZONI LAJOS.

Pályázat

a *kisvárdai ev. ref. lelkészi állomásra.*

Az egyház jövedelme pénzértékben számítva 900 frt, az 1883-iki osztályozás szerint III. osztályúnak nyilvánított, 800 forintra értékeltetett. Az új osztályozás még nem volt megjelölhető. Így most is csak III. osztályúnak veendő.

A jövedelem áll földbirtokból s másnemű jövedelmekből.

Pályázati határidő az 1894-dik év jul. 18-ik napja, mely határidőn belől a felszerelt pályázati kérvények *Lukács Ödön* f.-szabolcsi ev. ref. esperes úrhoz Nyiregyházára (posta helyben) küldendők.

Kelt Debreczen, 1894 jun. 13.

KISS ÁRON
püspök.

Pályázat.

A *karczagi ev. ref. elemi népiskolánál* a II-ik, III-ik és IV-ik fi-osztályok párhuzamosítása folytán három segédtanítóságra pályázat nyitattik. Javadalma egyenként: lakbérrel együtt évi 360 frt készpénz, évnegyedenként előre fizetve az egyház pénztárából.

Pályázhatnak ev. ref. vallású okleveles tanítók, képezdét most végzetek is. A megválasztott köteles a tiszántúli ev. ref. egyházkerület A) tanterve szerint valamelyik párhuzamos fi-osztályt vezetni. Előnye van az orgonázásban jártasnak. Szükség esetén temetésre járni is köteles. Az állomás f. évi szept. 1-én elfoglalandó. A kellőleg felszerelt kérvények 1894. június 23-ikáig bezárólag nyujtandók be alólirotthoz.

Karczag, 1894. május 28.

Hajnal Elek,

ev. ref. lelkész és isk. széki elnök.

Pályázat tanári állásra.

A *h.-nánási* ev. reform. hat osztályú gymnasiumban üresedésbe jött: 1-ször *természetrész-földrajzi*, 2-ször *német-magyar* esetleg *német-latin* és 3-szor *történelem-latin* nyelvi tanári székekre újból pályázat hirdettetik.

Fizetés: minden egyes tanszéknél 1200 frt lakbérrel együtt, az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. A kivánt oklevéllel bíró egyén egy évre, mint ideiglenes rendes tanár alkalmaztatik, s csak ezen idő alatt kifejtett sikeres működése után állandósíttatik, a mikor is a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanárok gyám és nyugdíjintézetének, esetleg az országos középiskolai tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja leend.

Nem okleveles, de szaktárgyaiból vizsgázott egyén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre választatik 900 frt évi fizetéssel, de ha ez idő alatt a kivánt tárgyakból oklevelet szerez és sikeres működést mutat fel, a következő évben mint rendes tanár állandósíttathatik. Végre, ha okleveles, de nem a hirdett tanszakra képesített egyén választatnék, az szintén csak helyettes tanári minőségben és csak egy évre alkalmaztatik, fizetése azonban 1200 frt lesz.

A megválasztott egyén állomását folyó év augusztus végén, legkésőbb szept. 1-én köteles elfoglalni, s ha családosa 40 frt, ha pedig nőtlen, 15 frt költözködési átalányt kap; ez összeget azonban, ha állomását 3 év letelte előtt elhagyja, vissza tartozik téríteni.

A pályázati kérvények keresztlevéllel, esetleges katonai szolgálatukat igazoló irattal, továbbá végzett tanulmányaikat feltüntető hiteles okmányokkal, végre orvosi bizonyítvánnyal felszerelve f. évi junius 25-ig az ev. ref. egyháztanács elnökségéhez küldendők.

Kelt H.-Nánáson az ev. reform. egyháztanács 1894. junius 3-án tartott üléséből.

Benkő Lajos,
ev. ref. lelkész-elnök.

Kállay Imre,
2—2 főgondnok.

Pályázat tanári állásra.

A *szászvárosi* Kún-kollegium államilag segélyezett ev. ref. főgymnasiumában egy *classica litteraturai* rendes tanszékre pályázat nyittatik. E tanszékkel a classicus nyelveken kívül, esetleg kisebb óraszámában a magyar nyelvnek tanítása van egybekötve.

Jövedelem: 1200 frt fizetés és lakás természetben, vagy 1899 év végéig 200 frt, azontúl pedig 300 frt lakáspénz, továbbá háromízben, az 1899-dik éven túl pedig negyed és ötöd ízben is 100—100 frt ötödéves szolgálati korpótlék.

A kinevezés a vallás- és közoktatásügyi minister úr jogkörébe tartozik. Az állás folyó év szeptember 1-én foglalandó el.

Abban az esetben, ha teljes qualificatióval bíró pályázó nem jelentkeznék, helyettes tanár fog alkalmaztatni 900 frt fizetéssel; a kinevezett azonban egy év lefolyása alatt qualificatióját kiegészíteni tartozik.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségüket, eddigi szolgálatukat és hadkötelezettségüket feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványukat a szászvárosi ev. ref. Kún-kollegium előljáróságához folyó év július 10-ig küldjék be.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület állandó igazgató tanácsának Kolozsvártt, 1894. május hó 3-án tartott üléséből.

Dr. Kolossvári Sándor,
elnök helyettes.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Pályázat tanári állomásokra.

A *mezőtúri* ev. ref. egyház főgymnasiumában a 8-dik osztály megnyitása alkalmával pályázat hirdettetik következő tanszékekre:

1. *Két ó-classica philologiai* tanszékre.

2. *Egy mathematicai* tanszékre.

3. *Egy természetrész-földrajzi* tanszékre, mely tanszékeknek évi javadalma egyenként 1200 frt törzsfizetés és 200 frt lakbér.

4. *Egy vallástanári* tanszékre, melynek évi javadalma 600 frt.

E tanszékekre ev. ref. vallásu egyének pályázhatnak.

Pályázati kérvények életkoruk, vallásuk családi állapotuk, hadkötelezettségük, képesítésök s eddigi szolgálatokra vonatkozó okmányokkal felszerelve f. évi július hó 5-dik napjáig az igazgató tanács elnökéhez beadandók.

Okleveles, vagy az országos középiskolai törvény értelmében jogosított tanár, csak egy évi sikeres működés után állandósíttatik s mindaddig, míg az országos tanári nyugdíj intézet életbe nem lép, a tiszántúli ev. ref. középiskolai tanári nyugdíj- és gyámintézetnek jogos és kötelezett tagja lesz. A fentartó testület az országos nyugdíj intézetbe belépését kimondotta.

Okleveles, vagy jogosított tanárok hiányában 800 frt évi javadalmazással alkalmaztatnak helyettes tanárokat oklevelet még nem nyert tanárjelöltek is, alkalmaztatásukra nézve azonban az 1883 évi XXX. t. cz. 30-dik §-a az irányadó.

Az állomás 1894 szept. 1-én elfoglalandó. Mezőtúr, 1894 jun. 9.

Lukács Dániel,

ev. ref. lelkész, az ig. tanács elnöke.

1—2